

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра германської філології та перекладу

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки 4-го курсу
освітньої програми
*«Німецька філологія та переклад,
англійська мова»,*
спеціальність – 035.043 «Германські мови та
літератури (переклад включно), перша –
німецька»

Катерина Анатоліївна ТРУХАНСЬКА

Науковий керівник:

канд. пед. н., асистент кафедри германської
філології та перекладу Тетяна ШОВКОВА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри германської філології та перекладу

протокол № 12 від «12» червня 2025 року

завідувач кафедри СФ

к.філол.н., доц. Олександр СТАСЮК

КИЇВ

2025

Анотація

«ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ»

Обрана тема є актуальною в контексті сучасних культурних, економічних та політичних процесів, що сприяють інтенсивній взаємодії між мовами та культурами. Французькі запозичення у німецькій мові відображають багатовікову мовну взаємодію між двома провідними європейськими культурами, що істотно вплинули одна на одну. Дослідження таких запозичень дозволяє глибше зрозуміти механізми мовної адаптації, зміни лексичного складу та семантичного поля німецької мови. Крім того, аналіз французьких лексем у сучасній німецькій мові є релевантним для вивчення процесів глобалізації, мовної стандартизації та збереження мовної ідентичності.

Об'єктом дослідження є мовне явище запозичення як фактор розвитку мовної системи, предметом – особливості функціонування французьких запозичень у німецькій мові з урахуванням їхніх фонетичних, морфологічних, семантичних та стилістичних характеристик.

Мета роботи – вивчення історичних періодів запозичення французької лексики, семантичного значення та варіантів адаптації у німецькій мові як мови-реципієнти. Водночас дослідження прагне розкрити механізми інтеграції цих слів у німецьку мову та з'ясувати їхній внесок у збагачення сучасного лексичного складу.

У ході дослідження були застосовані такі методи: описовий – для характеристики мовного явища запозичення і його ролі в системі німецької мови; порівняльно-зіставний – для виявлення спільних і відмінних рис процесів запозичення у французькій і німецькій мовах; історико-етимологічний – для з'ясування походження та хронології проникнення французьких слів; семантичний аналіз – для дослідження змін у значенні запозичень та їхнього функціонування в новому мовному середовищі.

Результати дослідження підтвердили значущий вплив французької лексики на німецьку мову, особливо у таких сферах, як мода, кулінарія,

мистецтво, політика, громадське життя та побут. Французькі запозичення відіграють важливу роль не лише в позначенні нових предметів та понять, яких раніше не було в німецькій мові, але й сприяють стилістичному урізноманітненню мови, виконуючи функції евфемізмів, надають висловлюванням вишуканості або офіційності. Аналіз показав, що процес асиміляції цих запозичень має різні ступені: від повної адаптації з трансформацією фонетики, морфології та орфографії до збереження оригінальних французьких рис, що свідчить про тривалий та багатогранний характер мовних контактів.

Крім того, досліджено вплив французької мови на словотвірну систему німецької мови через запозичення афіксів, які сприяють утворенню нових слів, демонструючи глибоку інтеграцію мовних систем і взаємодію культур. Таким чином, робота робить внесок у розуміння закономірностей мовної еволюції, лексичної асиміляції та культурного впливу, що має важливе значення для теоретичної лінгвістики, перекладознавства та практичної міжмовної комунікації.

Ключові слова: французькі запозичення, німецька мова, лексична адаптація, мовне запозичення, семантичний аналіз, лінгвістична асиміляція.

Abstract

“FRENCH LOANWORDS IN CONTEMPORARY GERMAN”

The chosen topic is highly relevant in the context of contemporary cultural, economic, and political processes that promote intensive interaction between languages and cultures. French loanwords in the German language reflect centuries of linguistic contact between two leading European cultures that have significantly influenced each other. The study of such borrowings allows for a deeper understanding of the mechanisms of language adaptation, changes in vocabulary, and shifts in the semantic field of the German language. Moreover, the analysis of French lexemes in modern German is pertinent to the study of globalization processes, language standardization, and the preservation of linguistic identity.

The object of this research is the linguistic phenomenon of borrowing as a factor in the development of the language system, while the subject is the specific features of how French loanwords function in the German language, taking into account their phonetic, morphological, semantic, and stylistic characteristics.

The aim of the study is to examine the historical periods of borrowing French vocabulary, its semantic value, and the ways in which it is adapted into German as the recipient language. At the same time, the research seeks to reveal the mechanisms of integration of these words into the German language and to determine their contribution to the enrichment of the modern lexicon.

The following methods were used in the course of the study:

Descriptive method – to characterize the phenomenon of borrowing and its role in the German language system;

Comparative-contrastive method – to identify common and distinct features of the borrowing processes in French and German;

Historical-etymological method – to determine the origin and chronology of French word penetration;

Semantic analysis – to explore the changes in meaning and functions of loanwords in their new linguistic environment.

The results of the research confirm the significant influence of French vocabulary on the German language, particularly in such areas as fashion, cuisine, art, politics, public life, and everyday usage. French borrowings play an important role not only in naming new objects and concepts previously absent in German, but also in contributing to the stylistic diversity of the language. They often function as euphemisms and add elegance or formality to speech. The analysis showed that the assimilation process of these loanwords varies greatly – from full adaptation, involving transformation of phonetics, morphology, and spelling, to the preservation of original French features – indicating the long-standing and complex nature of linguistic contact.

Additionally, the study explores the influence of the French language on the German word-formation system through the borrowing of affixes, which help generate new words and demonstrate the deep integration of language systems and cultural interaction.

Thus, this work contributes to the understanding of linguistic evolution patterns, lexical assimilation, and cultural influence, which is significant for theoretical linguistics, translation studies, and practical cross-linguistic communication.

Keywords: French loanwords, German language, lexical adaptation, language borrowing, semantic analysis, linguistic assimilation

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ I. МОВНЕ ЯВИЩЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СИСТЕМІ МОВИ РЕЦИПІЄНТА.	11
1. Запозичення як мовне явище: сутність і визначення	11
2. Основні причини виникнення запозичених слів у мові.....	13
3. Роль запозичень у системі мови–реципієнта.....	16
4. Класифікації запозичень	18
5. Адаптація запозичень в мові–реципієнті.....	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	26
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	28
1. Періодизація процесу запозичення та хронологія проникнення французьких слів у німецьку мову.....	28
2. Функціонування французьких запозичень у сучасній німецькій мові..	36
3. Сфери вживання та семантичний аналіз французьких запозичень	38
4. Асиміляція запозичень: фонетичний, морфологічний та семантичний аспекти.....	43
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ZUSAMMENFASSUNG	63
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

У сучасному світі, який характеризується інтенсивними культурними, економічними та політичними зв'язками між країнами, мови перебувають у постійній взаємодії. Запозичення слів є одним із найяскравіших проявів цієї взаємодії і вони виступають як віддзеркалення історичних процесів, суспільних змін і культурного впливу. Особливо цікавою є роль французької мови у формуванні лексичного фонду багатьох європейських мов, зокрема німецької, адже вона довгий час виконувала функції мови дипломатії, науки, мистецтва та істеблїшменту.

Мотивація дослідження – дослідження французьких запозичень у німецькій мові дозволяє краще усвідомити не лише лінгвістичні процеси, а й соціокультурні взаємини між двома мовними спільнотами. Особливої ваги це набуває в контексті розуміння механізмів лексичної адаптації та асиміляції, що є необхідними для ефективного викладання, перекладу і міжмовної комунікації.

Актуальність дослідження зумовлена як сучасними тенденціями інтернаціоналізації та глобалізації, так і історичними особливостями розвитку мовних контактів між французькою та німецькою. Французькі запозичення займають важливе місце в лексичній системі німецької мови і становлять багатий матеріал для вивчення фонетичних, морфологічних і семантичних трансформацій.

Багато відомих мовознавців, таких як Олександр Дзюба, Андрій Білецький, Петро Дундїй, Олександр Гінка, Богдан Іванович, Вернер Бец, Анрієтта Вальтер, Уріель Вайнрайх, Ейнар Гауген, Пітер Трудгілл та Маріна Ягелло, досліджували вплив запозичень на розвиток мовної системи, зокрема їхній вплив на структуру і значення слів. Водночас саме французькі запозичення залишаються особливо цікавим об'єктом для лінгвістичних досліджень через їхню багат шарову історію проникнення, різний ступінь адаптації та мають вагомий вплив на лексичний склад мов-реципієнтів.

Вивчення цих запозичень допомагає глибше зрозуміти закономірності мовної еволюції, механізми лексичної асиміляції і взаємодії мовних систем, що має важливе значення для теоретичної лінгвістики, перекладознавства і практичної міжмовної комунікації.

Незважаючи на попередні роботи в цьому напрямку, функціонування французьких запозичень у сучасному мовному середовищі німецької мови потребує більш детального та систематизованого аналізу. Саме в цьому й полягає актуальність даного дослідження – воно спрямоване на заповнення прогалів у вивченні особливостей функціонування французьких запозичень, що дозволить розкрити нові аспекти їхньої ролі у збагаченні лексичного складу мови, формуванні стилістичної виразності та відображенні культурних контактів між мовами.

Об'єкт дослідження – іншомовні запозичення як явище в мовній системі.

Предмет дослідження – особливості функціонування французьких запозичень у німецькій мові.

Мета дослідження – вивчення історичних періодів запозичення французької лексики, семантичного значення та варіантів адаптації у німецькій мові як мові-реципієнті. Водночас дослідження прагне розкрити механізми інтеграції цих слів у німецьку мову та з'ясувати їхній внесок у збагачення сучасного лексичного складу. Робота спрямована на розкриття механізмів інтеграції французьких слів у німецьку мову та з'ясування їх ролі у формуванні сучасного лексичного складу.

Для реалізації поставленої мети були сформульовані такі **завдання**:

- охарактеризувати явище мовного запозичення, з'ясувати його сутність та визначити основні причини виникнення запозичених слів у мові;
- описати роль запозичень у формуванні та розвитку системи мови–реципієнта;

– вивчити основні підходи до класифікації запозичень та проаналізувати їх відповідно до типології;

– провести семантичний аналіз французьких запозичень у німецькій мові та класифікувати їх за сферами вживання.

В ході дослідження застосовані наступні **методи**:

описовий метод – для визначення й характеристики мовного явища запозичення та його ролі в мові–реципієнті;

порівняльно–зіставний метод – для аналізу спільних та відмінних рис

історико–етимологічний метод – для вивчення походження та хронології проникнення французьких запозичень;

семантичний аналіз – для виявлення змін у значенні запозичених слів та їх функціонування в новому мовному середовищі;

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок. У першому розділі охарактеризовано природу французьких запозичень у німецькій мові, їхнє походження, функції, способи адаптації та класифікації. У другому розділі проведено детальний аналіз французьких запозичень у сучасній німецькій мові, на основі 206 відібраних лексем. Вивчено ступінь їх адаптації, функціонування в різних контекстах, а також періодизацію та специфіку сфер їхнього використання. У загальних висновках підбито підсумки теоретичної й практичної частин, сформульовано ключові результати дослідження. Список використаної літератури налічує 43 джерела.

РОЗДІЛ I. МОВНЕ ЯВИЩЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СИСТЕМІ МОВИ РЕЦИПІЄНТА.

1. Запозичення як мовне явище: сутність і визначення

Мова є динамічною системою, що постійно змінюється та поповнюється новими елементами. Відомий німецький лінгвіст Теа Шиппан писала про німецьку мову: «У процесі свого розвитку вона збагачувалася і змінювалася іншими мовами...» [Schippan 1992, s.6]

Важливими факторами які на це впливають можуть бути культурні, технологічні, соціальні та економічні чинники. Запозичення, яке відображає культурні, соціальні та історичні зв'язки між народами, є одним із основних процесів мовного розвитку. Завдяки запозиченням мова збагачується, але й зменшує кордони між різними культурами. Слова, що запозичуються, можуть змінюватися в процесі адаптації до норм нової мови, що робить їх важливим об'єктом дослідження в лінгвістиці. У цьому розділі аналізуються сутність і визначення запозичень, їхні характеристики та функція у формуванні лексичного складу мов.

Запозичення – це складний лінгвістичний процес, який має багатоаспектний характер та різні інтерпретації в науковій літературі. Згідно з Ткаченком, запозиченням є «звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення». [Українська мова 2004, с. 194–195] (*тут і далі переклад Труханської Катерини*)

За визначенням словника *Duden*, запозичення – це слово, взяте з іноземної мови, яке пристосувалося до мови, що його приймає, зокрема у вимові, написанні та відмінюванні (наприклад, *Mauer* з латинського *murus*) [[Duden URL](#)]

Ганич також надає детальне визначення запозичення, поділяючи його на кілька типів. На думку автора, це звернення до лексичного фонду інших мов з метою позначення нових понять і предметів, що іноді приходять до мови разом з іншими народами. Ганич виокремлює поняття «книжного запозичення» – тобто

слова чи вислову, засвоєного через літературу, та «прямого запозичення» – перенесення елемента з іншої мови безпосередньо. Окремо він виділяє «лексичне запозичення», що охоплює іншомовні слова [Ганич 1985, с. 82].

О.О. Потєбня зазначає, що *«Запозичувати – це означає брати для того, щоб у тебе була можливість внести в скарбницю людської культури більше, ніж отримувати»*, що підкреслює творчу сутність процесу запозичення, його спрямованість не лише на збагачення власної мови, а й на подальший розвиток і збагачення загальнолюдської культури шляхом переосмислення й адаптації запозичених елементів. [Потєбня 1985, 68]

Бацевич підкреслює, що запозичення є *«процесом переміщення різних елементів однієї мови в іншу, а також самі елементи чужої мови (слова, морфєми, синтаксичні конструкції тощо), які перейшли з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів»* [Бацевич 2007, с. 56]. Автор звертає увагу на міжмовні контакти як ключовий фактор, що зумовлює появу запозичень.

Гудима вбачає у запозиченні не лише процес передавання елементів однієї мови іншій, але й органічне їхнє освоєння мовною системою, яка запозичає ці елементи. На його думку, запозичення передбачає пристосування іншомовних слів до потреб мови–реципієнта, що призводить до структурних, фонетичних та семантичних змін в умовах нової мовної системи [Гудима 2011, с. 14]

Есєнова Е.Й., Калинич І.Й. та Бойтор В.Ю. зазначають, що *«під запозиченням зазвичай розуміють звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації вже наявних та позначення невідомих раніше»*. Це визначення підкреслює, що запозичення служать засобом збагачення мови та відображення нових або уточнених понять. [Есєнова 2023, с. 152]

У лінгвістичній літературі термін «запозичення» вживається у двох основних значеннях: він описує як сам процес інтеграції мовних одиниць із мови-джерела до мови-реципієнта, так і результат цього процесу — тобто елементи, які були перенесені та закріпилися в новій мовній системі. Як зазначає

Ю.О. Жлуктенко, у цьому випадку *«маємо справу із запозиченими словами, фразами, моделями»*. [Жлуктенко 1964, с. 60]

У лінгвістичній енциклопедії О. Селіванової запозичення визначається як *«процес уведення до певної мови морфем, слів або висловів іншої мови»*, а також як самі ці слова чи сполуки, що перейшли з іншої мови [Селіванова 2010, с. 174]

Таким чином, у лінгвістичній науці запозичення розглядають як процес і результат інтеграції іншомовних елементів у власну мовну систему, супроводжуваний певним рівнем адаптації цих елементів до норм і потреб мови–реципієнта.

2. Основні причини виникнення запозичених слів у мові

На думку Г. Х. Мюнске запозичення слів не лише виникають через мовні контакти між різними групами носіїв, а й через те, як двомовні люди адаптують слова з іншої мови до своєї. Важливо зрозуміти, що це не нав'язаний вплив, а свідомо прийняті слова. Запозичення в мові найчастіше поширюються завдяки людям, які володіють кількома мовами та вживають слова з однієї мови в іншій. Так званий вплив однієї мови на іншу, *«іноземні слова, що нав'язуються мові»*, відбувається навпаки: вони засвоюються, легко адаптуються. Запозичення відбувається тоді, коли лексичні перенесення двомовних членів мовної спільноти приймаються монолінгвами. [Kirkness 1875, S. 7–16]

Однією з провідних причин активного запозичення іншомовної лексики в сучасних мовах є процеси глобалізації та посилення міжкультурних зв'язків. Як зазначає В. В. Прима: *„Підсилена взаємодія мов при зростаючій ролі культурних та економічних зв'язків між народами та країнами, а також при глобалізації, призводить до виникнення особливого шару запозичень, що номінуються інтернаціональними словами (інтернаціоналізмами)»* [Прима 2012, с. 117]

Ця думка добре ілюструє те, що запозичення в сучасному мовному просторі не є випадковим явищем, а навпаки — є наслідком системної та цілеспрямованої мовної адаптації до нових комунікативних умов.

Згідно з О.А. Дзюбою, мовні зміни зумовлюються як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними чинниками. Перші мають внутрішню природу й виникають у межах самої мовної системи, тоді як другі – це зовнішні фактори, пов'язані з історією народу, соціокультурним контекстом, технічним прогресом та загальним розвитком суспільства [Дзюба 2017, с. 12]. Ці два типи змін тісно взаємодіють між собою, оскільки жоден мовний процес не відбувається у повній ізоляції від середовища. Подібного підходу дотримується й О. Турчак, зазначаючи, що лінгвістичні зміни є внутрішніми, тоді як екстралінгвістичні – результат зовнішніх, насамперед історичних і соціокультурних процесів [Турчак 2014, с. 31]

Лінгвістичні чинники пов'язані з внутрішньою еволюцією мови, її структурними особливостями та тенденціями до систематизації. Наприклад, тенденція до регулярності та виразності може сприяти появі нових мовних форм або модифікації існуючих [Гордієнко 2017, с. 45-46]

Екстралінгвістичні фактори включають зовнішні впливи на мову, такі як соціальні зміни, культурні контакти, науково–технічний прогрес та інші фактори, що впливають на комунікативні потреби мовців. Наприклад, розвиток науки і техніки призводить до появи нових понять, які потребують назви, що сприяє появі неологізмів або запозиченню уже існуючих назв з іншої мови.

Важливим екстралінгвістичним фактором є мовні контакти, які можуть виникати внаслідок історичних подій, таких як завоювання територій або мирне співіснування різномовних спільнот. Ці контакти часто призводять до запозичення лексики, змін у фонетиці, граматиці та інших рівнях мовної системи. [Гордієнко 2017, с. 45]

Таким чином, мовні зміни є результатом взаємодії внутрішніх механізмів розвитку мови та зовнішніх впливів, що відображають динаміку суспільного життя та комунікативних потреб.

Запозичення є важливим елементом мовного розвитку. Серед основних причин їх виникнення можна виділити:

- історичні обставини, зумовлені конкретною епохою;
- потребу заповнити прогалини в словниковому складі мови для позначення нових речей або явищ;
- бажання передати додаткові відтінки значення чи емоційне забарвлення.

Питання впливу іншомовних запозичень на мову залишається предметом активної дискусії. З одного боку, їх розглядають як природне й навіть необхідне явище мовного розвитку, що сприяє збагаченню лексики, особливо в умовах інтенсивних культурних і науково–технічних контактів. З іншого боку, надмірне використання запозичень викликає занепокоєння щодо втрати мовної самобутності, витіснення питомих слів і розбалансування системи. Саме тому важливо не лише фіксувати факт запозичення, а й уважно аналізувати, у яких сферах воно відбувається, з якою метою та наскільки органічно нові слова вбудовуються в мовну структуру.

Однозначної відповіді немає, адже з одного боку, сучасні технології, нові жанри мистецтва і технічний прогрес потребують запозичень, з іншого – вони можуть негативно впливати на мову. Чужорідні елементи здатні порушувати зв'язки між споконвічними словами та вносити до мовної системи чужий зміст, що іноді вважається загрозою для її цілісності. [Naugen 1950 с.210–231]

Отже, формування та вживання запозиченої лексики в мові зумовлене як внутрішніми процесами розвитку самої мовної системи, так і зовнішніми чинниками, пов'язаними з історією, культурою та комунікативними потребами суспільства. Запозичення з'являються не лише внаслідок безпосереднього контакту мов, а й завдяки активній участі двомовних носіїв, які свідомо інтегрують іншомовні слова в мовну практику. Серед основних причин можна виділити потребу називати нові поняття, прагнення до точності й виразності, а також вплив конкретних історичних обставин.

Запозичення можуть бути корисним ресурсом збагачення мови, однак їх надмірне використання породжує дискусії щодо збереження мовної ідентичності

та цілісності. Саме тому важливо не лише фіксувати факт появи запозичень, а й аналізувати їхню функціональність, сферу вживання та рівень інтеграції в мовну систему.

3. Роль запозичень у системі мови–реципієнта

У ХХ столітті уявлення про мовну систему зазнало змін унаслідок уточнення і поглиблення самого поняття системи. Мовна система стала розглядатися як сукупність мовних елементів, що перебувають у взаємозв'язках і утворюють єдину цілісність. Кожен її компонент функціонує не ізольовано, а лише у протиставленні до інших компонентів. Саме тому його розглядають відповідно до його ролі в межах системи.

Термін «*мовна система*» вживається у двох основних значеннях:

1. У вузькому розумінні – це закономірно організована сукупність однорідних елементів одного рівня, наприклад, фонологічна система чи система відмінків. У межах кожного рівня його елементи мають певну подібність, водночас протиставляючись один одному.

2. У широкому розумінні мовна система – це закономірно організована сукупність рівнів або підсистем, таких як фонологічна, лексична тощо. У цьому сенсі мову називають «*системою систем*», хоча точніше говорити про «*систему підсистем*». [Глущенко 2022, с. 6]

Іншомовні слова збагачують та урізноманітнюють мовну систему. Вони можуть вносити нові концепти та терміни, яких раніше не було в мові, що підвищує її виразність і можливості для комунікації. Вони підлаштовуються під правила та асимілюються тим самим не руйнуючи цілісність мови–реципієнта. Однією з найбільших переваг даного процесу є поповнення лексичного складу: багато нових понять у сферах технологій, бізнесу, науки і т.п. було сформульовано у інших мовах, тому щоб не створювати нові слова, мовці використовували запозичені для позначення нових термінів.

Усі запозичені слова проходять процес адаптації до мовної системи мови–реципієнта. Фонетична, семантична, морфологічна та орфографічна адаптація допомагає мовцям легше звикнути до нововведень та з легкістю використовувати іншомовне слово.

Запозичення здатні впливати на стиль мовлення, надаючи йому сучасного чи міжнародного забарвлення. Це особливо помітно в технологічній і бізнес лексиці, де переважають англіцизми. У той час як у медицині й науці частіше використовуються латинські та грецькі запозичення, що сприяє кращому взаєморозумінню в професійному середовищі.

Наявність великої кількості запозичених слів та їх надмірне використання у відповідній мові зазвичай призводить до явища, відомого в лінгвістиці як пуризм (від лат. *purus* – чистий, непорочний). Це боротьба за очищення рідної мови від іншомовних елементів у лексиці. Ця боротьба є особливо активною у більшості країн. Пуристи намагаються позбутися усіх запозичень щоб очистити мову і використовувати лише слова з їхньої рідної мови. Пуризм виникає як реакція на присутність іншомовних елементів, які сприймаються як загроза мовному середовищу [Neues und Fremdes 2001, S. 22–24]

Коли пуристи протестують проти іноземних слів, насправді вони намагаються захистити свою мову. Це більше про конфлікт між тими, хто відкритий до нового, і тими, хто віддає перевагу збереженню традицій. [Munske 2001, S. 7–29.]

Проте також існують ризики: пуристи виступають за чистоту мови побоюючись, що використання іншомовних слів може витіснити мовні відповідники мови–реципієнта. Це в свою чергу зменшує мовну різноматнітність та може мати негативні наслідки для мовної ідентичності.

Одним із регіонів, де цю ситуацію можна простежити є Ельзас. Його історія характеризується частими змінами державної належності, що безпосередньо впливало на мовну ситуацію. Тут французька і німецька мови протягом століть перебували у стані активної взаємодії, суперництва та

запозичень. У цьому контексті виникали також пуристичні настрої, спрямовані на захист німецької мови від зовнішніх впливів.

У мовній ситуації Ельзасу можна простежити пуристичні тенденції як реакцію на тривалий вплив французької мови. Німецька літературна мова часто сприймалася як чужа, а діалекти — як більш автентичні й близькі до повсякденного життя. Це сприяло знеохоченню до вживання запозичень, зокрема французьких, і підживлювало прагнення до «очищення» мови. Така установка була поширена в освітньому середовищі: критикувалися офіційні вимоги до вживання «зразкової» німецької мови, а натомість пропонувалося використовувати діалекти як засіб збереження мовної правдивості й зв'язку з реальністю. Пуризм у цьому контексті виступав не лише мовною, а й культурно-ідентифікаційною стратегією. [Nicklas 2020, 349-359]

Загалом запозичення впливають на мовну систему як інструмент для заповнення лексичних прогалів, сприяючи її розвитку. Однак цей процес вимагає обережності, щоб не сприяти погіршенню мовної ідентичності та чистоти мови.

Запозичення відіграють важливу роль у розвитку мовної системи, збагачуючи її новими термінами та концептами, особливо у сферах технологій, науки та бізнесу. Вони підвищують виразність мови та сприяють її адаптації до сучасних реалій. Однак, процес адаптації запозичень до мовної системи мови-реципієнта пов'язаний з певними викликами, зокрема з ризиком надмірного використання іншомовних слів, що може призвести до пуризму. Це явище, як реакція на проникнення іноземних елементів, ставить питання збереження мовної ідентичності та чистоти мови. Запозичення сприяють розвитку мови, але необхідно дотримуватися балансу, щоб не порушити її культурну та лексичну цілісність.

4. Класифікації запозичень

Класифікація лексичних запозичень є важливою темою в мовознавстві, оскільки дозволяє виявити різні аспекти процесу інтеграції чужомовної лексики

в мову–реципієнта. Філологи, як вітчизняні, так і зарубіжні, розробили різні підходи до класифікації запозичень, ґрунтуючи їх на таких критеріях, як ступінь адаптації, фонетичні, морфологічні та семантичні зміни. Такі дослідження допомагають зрозуміти, як запозичені слова змінюють свою форму, значення та функцію в новому мовному середовищі.

Німецький мовознавець Фрідріх Шлегель та його брат Август Вільгельм Шлегель класифікували лексичні запозичення, поділяючи їх на *Lehnwörter* (адаптовані запозичення) та *Fremdwörter* (іншомовні слова, що не зазнали адаптації). Крістін Ромер виокремлює основні види лексичних запозичень, серед яких *Lehnwörter*, *Fremdwörter*, *Internationalismen* та *Pseudoentlehnung* (або *Scheinentlehnung*) [Römer 2005, S. 44].

За визначенням Крістін Ромер: «Запозичення – це найстаріша форма запозичених слів, у яких не помітні жодні іноземні ознаки в вимові, фонетиці, акцентуації, відмінюванні чи морфології; вони повністю адаптовані до іншої мовної системи.» [Römer 2005, S. 43].

За аналогією можемо поділити запозичення на дві групи:

1. ті, що увійшли в мову без істотних змін;
2. ті, що пристосувалися до мови, отримали національну афіксацію або інтегрувалися в структуру слів, перестаючи сприйматися як запозичення [Кочан 2006, с. 15]

Мартін Ленерт дає таку класифікацію запозичень: [Lehnert 1991, S. 5–20]:

1. *Direktentlehnung* – пряме запозичення з притаманними англійській мові написанням і вимовою: *Aids*, *High-Tech*, *Fan*, *Hobby*, *Trend*, тощо;
2. *Lehnübersetzungen* (Калька) передається німецькими перекладами: *Umweltverschmutzung* (*environmental pollution*), *Flutlicht* (*flood light*), *Datenverarbeitung* (*data processing*), тощо;
3. *Lehnwendung* – запозичений вираз, що передає іншомовне словосполучення або вираз: *Im gleichen Boot sitzen* (бути в одному човні), *das*

Gesicht wahren (зберігати чиєсь обличчя), *das Licht am Ende des Tunnels sehen* (бачити світло в кінці тунелю), *Zeit ist Geld* (час це гроші), тощо;

4. *Lehnübertragung* (Запозичений перенос або перекладене запозичення) – слово і словосполучення, в яких не всі елементи англо–американського зразка замінені німецькими: *Urknalltheorie (big bang theory)*, *Titelgeschichte (cover story)* тощо; [Дундій 2011, с. 122]

5. *Lehnbedeutung* (запозичене значення) – німецьке слово за англійським зразком набуває нового значення; наприклад, *realisieren (realize/realise)* крім основного отримує значення "здійснювати", *kontrollieren (control)* – "опановувати, володіти".

6. *Lehnschöpfungen* (Запозичені творення) – новоутворення, що побудовані за іншомовним зразком: *Wasserglätte (aquaplaning)*, *kopflastig (top-heavy)*, тощо .

Відомий український мовознавець О.О. Білецький аналізував іншомовну лексику за трьома основними критеріями: фонетичним, морфологічним та семасіологічним. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти процеси адаптації запозичених слів у мові–реципієнті.

Фонетичний критерій фокусується на змінах у звучанні запозичених слів, коли вони потрапляють у мовну систему. Сюди входить пристосування до фонетичних норм мови–реципієнта, що може проявлятися у зміні вимови певних звуків або наголосів.

Морфологічний критерій аналізує, як іноземні слова пристосовуються до граматичних правил нової мови. Це можуть бути зміни в закінченнях, відмінках, узгодженні роду та числа тощо. Наприклад, запозичене слово може отримати суфікси або префікси, характерні для мови–реципієнта, що полегшує його інтеграцію в морфологічну систему.

Семасіологічний критерій розглядає зміни у значенні запозичених слів. Іноді слово може набувати нових відтінків значення або навіть змінювати свою

семантику, потрапляючи в іншу мову. Це може призвести до появи так званих «фальшивих друзів перекладача», коли слово звучить схоже в обох мовах, але має різні значення.

Застосування цих критеріїв дозволяє комплексно оцінити ступінь адаптації іншомовної лексики та її функціонування в новому мовному середовищі. Такий підхід сприяє глибшому розумінню процесів мовного запозичення та запозичення в мові. [Білецький 1997, с. 120–151]

Є. Ріхтер, спираючись на два основні критерії — форму та значення, виокремлює три типи іншомовних елементів:

1. запозичення як чужої форми, так і чужого значення;
2. використання чужої форми для передачі власного значення;
3. запозичення чужого значення з іншої форми [Richter, 1919, с. 53-86].

Одну з найдетальніших класифікацій запозичень вказує П.Н.Дундїй, який розглядає запозичену лексику за такими критеріями [Дундїй 2011, с. 122–123]:

1. За генетичною належністю до мов–джерел або мовних сімей: індоєвропейські, арабські тощо.
2. За поширеністю в мовах світу: інтернаціоналізми, регіоналізми, локалізми, оказіоналізми.
3. За ступенем засвоєння мовою–реципієнтом: повністю засвоєні, частково засвоєні, незасвоєні.
4. За структурою запозиченого слова: іншомовна форма, змішана форма (напівкалька), власна форма (калька).
5. За графічним образом: власна графічна форма (іншомовні слова), чужа графічна форма (іншомовні вкраплення).
6. За наявністю національно–культурного чи історичного компонента в семантиці: екзотизми, варваризми, етнографізми, орієнталізми тощо.

7. За лексико–граматичними класами: іменники, прикметники, дієслова, вигуки тощо.
8. За тематичними групами:
 - 1) апелятивна лексика – суспільно–історичні, природні, культурно–побутові реалії та поняття;
 - 2) неапелятивна лексика – антропоніми, топоніми, гідроніми, етніоніми.
9. За стилістичним відтінком.
10. За сферою використання: загальноповживані слова та професійні запозичення (терміни).
11. За часом запозичення: ранні (історичні, етимологічні, давні) та пізні (сучасні, нові).

Цю класифікацію можна доповнювати, оскільки межі між окремими критеріями не завжди є чіткими. [Дундій 2011, с. 122–123]

Запозичення в мові можна класифікувати за різними критеріями, що дозволяє глибше розуміти процес їх адаптації та інтеграції в мовну систему. Класифікація за ступенем адаптації, структурою запозичених слів, їх генетичною належністю, поширеністю у мовах світу та лексико–граматичними класами допомагає виявити різноманітні аспекти цього процесу. Запозичення можуть бути повністю або частково адаптовані, а також виявляти різні семантичні та граматичні зміни. Такий підхід дозволяє більш детально оцінити ступінь засвоєння лексики в мові–реципієнті та її функціонування в новому мовному середовищі.

5. Адаптація запозичень в мові–реципієнті

Поширення запозичених слів з однієї мови в іншу відбувалося протягом багатьох століть, що сприяло поступовій адаптації мовної системи до цих змін. На сьогодні ми спостерігаємо, як деякі з цих слів настільки глибоко

асимілювались у мовну структуру, що вони перестали сприйматися як чужорідні, і не викликають сумнівів у своєму походженні.

Мова не може бути ізольованою від іншої через постійну взаємодію та обмін лексичними елементами. Запозичені слова змінюють свою форму завдяки тому що вони асимілюються, тобто пристосовуються до фонетичних, граматичних, словотвірних і семантичних особливостей відповідної мови

Фонетична асиміляція – це пристосування запозичених іншомовних слів до фонетичних норм мови–реципієнта. Наприклад, латинські слова «*strata*», «*fenestra*», «*murus*», «*tegula*» і «*vinitor*», які є частиною німецької лексики вже майже 2000 років, давно підпорядкувалися законам німецької мови щодо вимови, так що їх сучасні форми «*Straße*», «*Fenster*», «*Mauer*», «*Ziegel*» і «*Winzer*» вже ніяк не видають їх іншомовного походження.

Багато пізніших запозичень можна наголошувати двома способами, тобто відповідно до стандарту іноземної мови та стандарту німецької мови, що свідчить про їхню поступову германізацію, наприклад, «*'Aktiv*» і «*akt'iv*», «*perfékt*» і «*perfékt*», «*pássiv*» і «*passív*», «*Kónsum*» і «*Konsúm*» тощо. Вимова деяких іноземних слів поступово асимілюється з німецькою мовою, наприклад Джаз вимовляється як /'dʒɛs/ або /jats/, лосьйон як /'lɔʃɔn/ або /lɔ'tsɔn/, пенсія як /'pɛnʃɔn/ або /pɛn'sjo:n/ тощо. [Neues und Fremdes 2001, S. 149]

Фонетична асиміляція супроводжується орфографічною (правописною) асиміляцією. Наступні приклади показують найновіші адаптації після нової реформи правопису: «*Bureau* – *Büro*», «*Photo* – *Foto*», «*Kommuniqué* – *Kommunikee*», «*Telephon* – *Telefon*», «*Necessaire* – *Necessär*».

Граматична асиміляція означає, що запозичення отримали німецьке відмінювання та форму («*surfen* – *surfte* – *hat gesurft*; «*mailen* – *mailte* – *hat gemeilt*; «*skaten* – *skatete* – *hat geskatet*). «*Straße*», «*Fenster*», «*Mauer*», «*Ziegel*» і «*Winzer*» відмінюються за німецькими граматичними правилами, і їхні форми множини також утворюються за німецькими правилами. Отже, з граматичної точки вони

функціонують так само, як німецькі слова, і отримують рід відповідно до німецького перекладу.

Слова з суфіксами *-or*, *-ist* та *-ster* зазвичай належать до чоловічого роду, як-от *Sponsor*, *Supervisor*, *Cluster*. Натомість англіцизми з суфіксами *-ness*, *-ty* або *-ion* здебільшого мають жіночий рід, наприклад, *the fairness*, *the party*, *the high society*, *the lotion*, *the slow motion*. Суфікси *-ing* та *-ment* відповідають субстантивованим інфінітивам у німецькій мові, такими як *das Downloading*, *das Controlling*, *das Agreement*, *das Management*. Отже, можна узагальнити, що існує певна системність у відповідності родів до суфіксів, де суфікси *-or*, *-ist*, *-ster* найчастіше вказують на чоловічий рід, а *-ness*, *-ty*, *-ion* – на жіночий, тоді як *-ing* та *-ment* утворюють субстантивовані інфінітиви.

Цей підхід дозволяє чітко розрізнити родову належність англіцизмів залежно від їх суфіксів у німецькій мові. [Гінка 2010, с. 149–150]

Характеризуючи асиміляційні процеси, слід також враховувати словотвірну асиміляцію запозичень, тобто запозичення можуть сприяти появі нових словоформ і таким чином збагачувати словниковий склад німецької мови. Як і німецькі слова, вони інтегруються в систему словотворення; наприклад, ми маємо *computerhaft*, *computerfrei*, *Computerei*, *Computerchen* і, де це має семантичний сенс, також похідні жіночого роду на *-in*, наприклад, *Managerin*, *Designerin*. Розрізняють такі словотвірні конструкції:

1) Похідні запозичення: *Style – stylen*; *Shop – shoppen*; *Killer – killen*; *Flirt – flirten*; *Dealer*; *Managerin*; *TV-Talker*.

2) Складені запозичення: *Mädchen-Look*; *Discount-Geschäft*; *Talk-Sendung*; *Superstar*; *Sonnyboy*; *Minirock*, *citynah*; *Computervirus*; *Tränenstory*; *Fitnesscentre*; *Homepage*; *Nightclub*; *tipptopp usw.*

3) Гібридні утворення або словесні гнізда: «*Top-*»: *Top-Modell*, *Top-Restaurant*, *Top-society*, *Top-Adresse u.a.* «*High-*»: *Highlight*, *Hightech*, *High Society*, *Highlife u.a.* «*Star-*»: *Filmstar*, *Popstar*, *Starkoch*, *Weltstar u.a.* [Гінка 2010, с. 149–150]

Запозичення в мові–реципієнті піддаються різним процесам адаптації, які дозволяють словам інтегруватися в мовну систему. Це включає фонетичну, орфографічну, граматичну та словотвірну асиміляцію. Завдяки цим процесам запозичені слова набувають форм, властивих мові–реципієнту, що сприяє збагаченню її лексичного та граматичного складу.

Отже, адаптація запозичень в мові–реципієнті є складним і багатогранним процесом, що включає фонетичну, орфографічну, граматичну та словотвірну асиміляцію. Протягом століть запозичені слова поступово інтегруються в мовну систему, адаптуючись до її специфічних характеристик і норм. Ці процеси не лише сприяють збереженню іноземного змісту слів, а й збагачують мову, відкриваючи нові можливості для вираження ідеї та концептів. Запозичення набувають нових форм, які відповідають вимогам мовної системи, що дозволяє їм функціонувати в тій же мірі, що і оригінальні слова. Завдяки цьому мова не тільки зберігає свою здатність до розвитку, але й підтримує динамічну взаємодію з іншими мовами, що є ключовим чинником її еволюції.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Отже, після детального аналізу теоретичних джерел та лінгвістичних підходів до вивчення запозичень було з'ясовано, що *запозичення* є складним багатогранним явищем, яке відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку мовної системи. Вони виступають як процес і результат інтеграції елементів чужої мови в мову-реципієнт, супроводжуючись низкою фонетичних, морфологічних, семантичних та стилістичних змін, які забезпечують органічне включення нових слів у мовну структуру. Запозичення відображають не лише лінгвістичні закономірності, а й історичні, соціокультурні та економічні зв'язки між народами, стаючи важливим інструментом культурного обміну та взаємодії.

У ході дослідження було встановлено, що причини виникнення запозичень є різноплановими і включають як внутрішні мовні чинники прагнення до систематизації, регулярності та виразності, так і зовнішні – мовні контакти, історичні події, технічний прогрес і культурні трансформації. Важливу роль у процесі поширення запозичень відіграють двомовні мовці, які свідомо чи підсвідомо впроваджують слова з іншої мови в мовну практику спільноти.

Класифікації запозичень, розглянуті у розділі I, дозволяють систематизувати різні види чужомовної лексики за такими критеріями, як ступінь адаптації, структура слова, генетична належність, сфера використання та семантичні особливості. Ці класифікації допомагають глибше зрозуміти механізми їх засвоєння та функціонування в мові-реципієнті, а також виявити закономірності, які супроводжують мовний контакт і розвиток лексики.

Особливої уваги заслуговують процеси адаптації запозичень, які забезпечують їхню повноцінну інтеграцію у мовну систему. Фонетична, орфографічна, граматична та словотвірна асиміляція сприяють пристосуванню слів до норм мови-реципієнта, полегшуючи їхнє використання та сприяючи формуванню нових словоформ. Завдяки цим процесам запозичення не лише збагачують лексику, а й допомагають підтримувати динамічну взаємодію між мовами, що є важливим чинником мовної еволюції.

Крім того, запозичення виконують важливі функції у стилістиці мови, сприяючи урізноманітненню мовленнєвих засобів і формуванню нових стилістичних відтінків, зокрема сучасного, міжнародного чи професійного стилю. Вони допомагають передавати нові поняття, емоційні забарвлення, точність висловлювань, що особливо важливо в умовах глобалізації та інтернаціоналізації комунікації.

Водночас, дослідження також підкреслює виклики, пов'язані з використанням запозичень, серед яких – ризик надмірного запозичення, що може призводити до мовного пуризму, загрози збереженню мовної самобутності та лексичної цілісності. Це вимагає збалансованого підходу до їхнього використання, з урахуванням як позитивних аспектів для розвитку мови, так і необхідності збереження її унікальності та культурної спадщини.

Таким чином, отримані теоретичні висновки створюють міцну основу для подальшого детального дослідження французьких запозичень у німецькій мові, їхнього функціонування та впливу на лексичний, стилістичний і культурний рівні. Зібрані знання можуть бути використані для удосконалення методик викладання мов, підвищення якості перекладу та розвитку міжмовної комунікації в умовах сучасного світу.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

1. Періодизація процесу запозичення та хронологія проникнення французьких слів у німецьку мову

Існує безліч причин які зумовили запозичення французьких слів у різні мови, в тому числі в німецьку. Ці причини охоплюють не лише культурні але й політичні та економічні. На основі досліджень встановлено, що поява французьких запозичень у німецькій мові була зумовлена потребою в розширенні словникового складу для позначення нових понять або явищ, які не мали відповідників у наявній лексичній системі. Таким чином в ужиток увійшли слова *lila, beige, orange, violette, azurn*. [Duden 1998]

Французька мова мала значний вплив на розвиток німецької лексики, що стало особливо помітним з часів культурного та політичного домінування Франції у 18–19 століттях. Запозичення з французької мови торкнулися найрізноманітніших сфер суспільного життя – від культури і моди до політики і побуту – і принесли з собою не лише нові слова, а й нові поняття, що характеризували мовну картину світу освічених класів. [Guilhaumou 2001, p. 3]

Наведений нижче опис тогочасної мовної ситуації є яскравим свідченням соціального престижу французької мови:

«Суспільне визнання у XVII столітті й надалі виражалось французькою мовою: *galant, charmant, curiös, nett, interessant*. Люди висловлювали *Complimente*, займалися *Plaisir, Coquetterie* та *Conversation*, розважалися *parlieren, masquerieren* і мешкали в *Palais, Hotel, Cabinet, Salon, Budoir*. А тих, хто не міг назвати все це французькою, зневажали як *Parvenus* і *Pöbel*. Це призвело до повного витіснення німецької мови зі світського спілкування освічених верств» [Polenz 2000, S. 48]

Цей процес вже на ранньому етапі викликав зворотну реакцію, як демонструє наступне джерело:

«Мовою вищого товариства стала французька; той, хто не володів французькою, принаймні намагався ввести якомога більше іншомовних слів у німецьку. Вже дуже рано виникла реакція – сформувалися мовні товариства, які прагнули замінити іншомовні слова німецькими, створити неологізми, наприклад: *Bücherei* (книгозбірня), *Schaubühne* (сцена), *Sinngedicht* (епіграма), *Vollmacht* (довіреність), *Jahrbuch* (щорічник), *Grundstein* (наріжний камінь), *Mundart* (діалект)» [König 2013, S. 6]

Подальше активне використання запозичених слів посилювалося через зниження експресивного потенціалу окремих лексем. У ситуаціях, коли традиційні мовні одиниці втрачали свою емоційну та виразну силу, мова зверталася до іншомовних еквівалентів, які виглядали свіжішими або звучали більш виразно. Наприклад, французьке слово *courage* часто використовують як стилістичну альтернативу німецькому *mutig*, а *Visage* – замість *Gesicht*, додаючи висловлюванню нотки витонченості чи іронічного відтінку.

Також бажання уникати надмірної прямоти чи грубості у мовленні сприяло популяризації іноземних варіантів, які сприймаються як м'якші або естетично привабливіші. Таким чином, французькі запозичення не просто компенсували лексичні прогалини, але й виконували важливу стилістичну роль, урізноманітнюючи висловлювання і відповідаючи на потребу точнішого вираження відтінків значення та тону.

Іноземні слова часто виконують роль евфемізмів, допомагаючи пом'якшити висловлювання або уникнути надмірної прямоти, яка може видаватись грубою чи надто фамільярною. Наприклад, французьке слово *transpirieren* звучить більш витончено або нейтрально порівняно з німецьким *schwitzen*, що має простіше, навіть трохи вульгарне забарвлення. Аналогічно, дієслово *renommieren*, запозичене з французької, виступає як м'якший варіант до *prahlen* або *angeben*, які однозначно асоціюються з негативними рисами на кшталт хизування чи самовихваляння.

Окрім цього, іноземна лексика активно використовується у термінології, адже дозволяє точно й коротко відображати специфічні поняття, часто навіть без необхідності перекладу. У таких випадках слова зазвичай зберігають оригінальну форму написання та вимову, а їх значення стає вузькоспеціалізованим. Наприклад, *Argot* застосовується для позначення соціального жаргону чи таємної мови певних груп, *Fin de Siècle* описує культурно-історичний період із характерним настроєм декадансу, *Jargon* вказує на професійну або групову лексику, *Glissade* у балеті позначає конкретний рух, а *Nouvelle Cuisine* є загальновизнаним терміном у гастрономії для сучасного підходу до приготування й подачі страв.

Отже, французькі запозичення не лише збагачують лексичний склад німецької мови, але й відповідають вимогам точності, стилістичного різноманіття та мовної елегантності в різних сферах – від повсякденного спілкування до науки і культури. [Duden 1998]

Французькі запозичення – це не просто мовне явище. Їхня історія тісно пов'язана з багатовіковими політичними, культурними та економічними контактами між Німеччиною та Францією. Саме на цьому аспекті акцентували увагу представники порівняльно-історичного мовознавства.

Сучасні дослідники теж не обходять увагою цей зв'язок. Вони вважають, що мовні процеси не можна відділити від історичних подій – саме події формують структуру мови й визначають, як мови контактують між собою.

Французькі слова з'являлися в німецькій мові не хаотично, а в кілька чітких історичних періодів. У кожного з них були свої особливості й причини запозичення – здебільшого соціального характеру.

Перший такий період – із середини VIII до кінця XI століття. Тоді в німецьку проникло небагато латинороманських слів, які мали старофранцузьке оформлення. Наприклад, слово *priester* походить зі старофранцузького *prestre*, а воно – зі старогрецького *presbyter*. Це підтверджується в «Етимологічному словнику німецької мови» Фрідріха Клуге. [Öhmann 1931 с.195–220]

Запозичені з французької мови слова, пройшовши тривалий процес адаптації та інтеграції, з часом настільки пристосувалися до норм німецької мови, що сьогодні сприймаються як її невід’ємна частина. Унаслідок асиміляції вони підкорилися фонетичним, граматичним і морфологічним правилам мови–реципієнта, утративши виражене відчуття іншомовного походження.

Прикладами таких повністю асимільованих французьких запозичень є *Abenteuer* (від фр. *aventure*), *Büro* (від *bureau*), *Portemonnaie* (хоч і зберігає іноземне написання, але повністю інтегроване у вживання), *Bluse* (від *blouse*), *Trottoir* (хоч у деяких діалектах поступається слову *Gehweg*), *Etage* (замість *Stockwerk*), а також *Chance*, *Mode*, *Garage*. У сучасному вжитку ці слова не викликають у мовців асоціацій з французькою мовою і сприймаються як звичні одиниці німецької лексики.

Ці лексеми не лише адаптувалися орфографічно й фонетично, а й утворюють похідні слова за типовими німецькими моделями (наприклад: *modisch*, *chancenlos*, *garagieren* у швейцарському варіанті німецької). Завдяки цьому процесу французькі запозичення злилися з лексичним ядром мови і в багатьох випадках уже не ідентифікуються як іноземні. Це свідчить про високий ступінь асиміляції та про здатність німецької мови інтегрувати іншомовні елементи, зберігаючи при цьому власну структурну цілісність. [Volland 1986 с.59]

У період з VIII до XI століття французькі слова проникали в німецьку мову поодинокі й випадково, не справляючи істотного впливу на її лексичну систему. Однак починаючи з XII століття й до середини XIV століття спостерігається інтенсивна хвиля запозичень, яка істотно збагачує словниковий склад німецької мови. Цей процес тісно пов’язаний із соціально–історичним контекстом того часу: Франція була однією з найвпливовіших і найрозвиненіших феодальних держав Західної Європи, тоді як Німеччина, яка поступалася в економічному та культурному розвитку, почала активно засвоювати французькі зразки в різних сферах життя. Особливого поширення набули запозичення, пов’язані з

лицарською культурою, придворним життям, модою, етикетом, а також літературою.

До цього шару лексики належать такі слова, як: *das Abenteuer* (від фр. *aventure*) – пригоди; *die Lanze* (від фр. *lance*) – спис, лицарська зброя; *das Turnier* (від *tournoi*) – турнір; *der Page* (від *page*) – паж; *die Tapisserie* (від *tapisserie*) – гобелен; *die Mode* (від *mode*) – мода; *das Parfum* (від *parfum*) – парфуми.

Ці слова відображають запозичення не лише конкретних понять, але й цілих культурних концептів. Таким чином, унаслідок тісних контактів між французьким і німецьким суспільствами у Середньовіччі, французька лексика відіграла вагомую роль у формуванні відповідних семантичних полів у німецькій мові.

Особливо посилювався французький вплив після другого хрестового походу (1147–1149), коли німецькі лицарі безпосередньо стикнулися з французькими. Це призвело до глибшого культурного та мовного обміну. [Polenz 2000, S. 48]

У другій половині XII століття німецька література починає орієнтуватися на французькі зразки, що спричиняє не лише появу нових слів, а й запозичення елементів орфографії, фонетики, словотвору тощо. Наприклад: *die Abenteuer* (від фр. *aventure*) – пригода; *das Turnier* (від фр. *tournoi*) – турнір; *der Palast* (від фр. *palais*) – палац; *die Flöte* (від фр. *flûte*) – флейта; *der Preis* (від фр. *prix*) – слава, цінність, приз. [Johansson 1893, с. 203-204]

Третій етап запозичень, який охоплює період від середини XIV до початку XVII століття, характеризується зменшенням інтенсивності французького впливу на тлі зростаючої ролі латини як мови науки, церкви й освіти. Попри це, окремі французькі слова продовжують входити до німецького лексикону, зберігаючи своє фонетичне й орфографічне оформлення, не підлаштовуючись під німецькі мовні норми. У цей період запозичення часто залишаються неасимільованими, тобто демонструють яскраво виражені риси мови-джерела.

До прикладів таких запозичень належать: *der Appetit* (від фр. *appétit*) – апетит; *die Audienz* (від фр. *audience*) – аудієнція, офіційний прийом; *der Onkel*

(від фр. *oncle*) – дядько, яке принесло в мову носовий голосний [ɔ̃]; *der Mantel* (від фр. *mantel*) – плащ; *die Parade* (від фр. *parade*) – парад; *der Kavalier* (від фр. *chevalier*) – кавалер; *das Kompliment* (від фр. *compliment*) – комплімент; *das Bouquet* (від фр. *bouquet*) – букет.

Ці слова відзначаються збереженням оригінального написання або вимови (наприклад, носові голосні, подвійні голосні, закінчення на *-et*, *-eur*), що свідчить про поверхневу або лише часткову адаптацію. Водночас із цими лексемами в німецьку мову проникають і певні елементи французької орфографії, фонетики та морфології, які тимчасово змінюють мовну норму – хоча часто лише на рівні елітарного мовлення (наприклад, у дворянстві чи при дворі).

Таким чином, третій період французьких запозичень в історії німецької мови позначається меншою кількістю лексем, однак ці слова відіграють важливу роль у збереженні культурних зв'язків і відображають соціальні впливи того часу.

Четвертий період запозичень, що охоплює проміжок від початку XVII століття до сучасності, починається вже після остаточного формування національної німецької мови. У XVII–XVIII століттях французький вплив на німецьку мову знову посилюється, зокрема завдяки розширенню торговельних, політичних і культурних контактів між країнами. У цей час у німецький словник проникають такі запозичення, як *Monsieur*, *Madame*, *Tante*, *Mode*, *Kavalier*, *galant* та інші, що часто відображають соціальні та культурні реалії епохи.

Особливо інтенсивне надходження французьких слів припадає на період від середини XVIII століття і до об'єднання Німеччини в 1871 році. Під впливом ідей французьких соціалістів–утопістів і революційних рухів до німецької мови увійшли політичні та соціальні терміни, такі як *Revolution* (революція), *Republik* (республіка), *Proletariat* (пролетаріат), *Klasse* (клас), *Demokrat* (демократ) та інші. Ці запозичення сприяли формуванню політичної лексики в німецькій мові і відображали суспільні зміни, що відбувалися в Європі.

Крім того, у цей період з'являються й інші французькі слова, які пов'язані з побутом, культурою та мистецтвом, наприклад: *das Büro* (від фр. *bureau*) – офіс; *der Boulevard* (від фр. *boulevard*) – бульвар; *das Portemonnaie* (від фр. *portemonnaie*) – гаманець; *der Chauffeur* (від фр. *chauffeur*) – водій; *das Collier* (від фр. *collier*) – намисто; *das Restaurant* (від фр. *restaurant*) – ресторан; *das Café* (від фр. *café*) – кафе. [Polenz 2009. – 102-110 S.]

Таким чином, цей четвертий етап демонструє постійний і різноплановий вплив французької мови на німецький словниковий склад, що відображає як культурні, так і соціально-політичні процеси від раннього Нового часу до сьогодення. [Duden 1998]

Після 1871 року, коли Пруссія посилила боротьбу з революційними ідеями, вплив французької мови на німецьку значно ослаб. У цей період активізувався рух ультрапуристів, які виступали за очищення німецької мови від запозичень і пропагували заміну іноземних слів власними німецькими відповідниками. Найвідомішим представником цього руху був Йохім Генріх Кампе, який запропонував низку німецьких альтернатив замість французьких чи інших іноземних запозичень: наприклад, *anderswo* замість *Alibi*, *Hohlziffer* замість *Null*, *Gemeindewesen* замість *Publikum*.

Внаслідок цієї політики з ужитку поступово зникли такі слова, як *Kuvert*, яке замінили на *Umschlag*, або *Korrespondenz*, що було витіснене словом *Briefwechsel*. Проте багато французьких запозичень збереглися і продовжували використовуватися в літературі класиків, таких як Гете, Лессінг, Гейне, Міллер.

Інколи давні французькі запозичення змінювали своє значення або поступово виходили з вжитку. Наприклад, слова *Demoiselle* і *Mamsell* поступилися місцем більш поширеному *Fräulein*.

У період з 1871 по 1917 роки, на тлі посилення мілітаризації Німеччини, ультрапуристичний рух отримав новий поштовх і домагався повної заміни іноземних слів на німецькі еквіваленти. Зокрема, такі французькі запозичення, як *rekomandieren* (рекомендувати, реєструвати), були замінені на *einschreiben*

(рекомендувати лист), *Coupe* (вагон-салон) – на *Abteil* (купе), *Kondukteur* (кондуктор) – на *Schaffner* (провідник), *Perron* (платформа) – на *Bahnsteig* (перон).

Цей період ілюструє активну мовну політику, спрямовану на збереження чистоти німецької мови, що проте не змогла повністю витіснити численні французькі запозичення, які й досі залишаються невід’ємною частиною сучасної німецької лексики.

Проте це не зупинило приплив нових французьких слів, особливо в таких сферах, як мода, техніка, дипломатія. Наприклад: *Qualifikation*, *Rosette*, *Konvention*.

У 1918–1933 роках французький вплив знову трохи посилюється, хоча паралельно відбувається і масштабне очищення: зі словника зникають сотні французьких запозичень, навіть ті, що вже стали «своїми», як-от *Automobil* (замінено на *Kraftwagen*), *Visage* (на *Gesicht*), *courage* (на *mutig*).

Після 1945 року французькі слова вже не зникають з мови, але проходять стилістичне переосмислення. Наприклад: *arriviert* починає сприйматися як синонім до *vorwärts gekommen*, а також популяризуються слова на зразок *Integration*, *existentiell*, *evident* тощо.

Крім лексичних запозичень, у німецьку мову продовжують проникати також французькі орфографічні, фонетичні, морфологічні та словотвірні особливості. На основі французьких слів у німецькій утворюються численні кальки, що відображають структурні та стилістичні впливи.

Наприклад: *die Adresse* (від *фр. adresse*) – адреса (збережено французьке написання та вимову); *das Büro* (від *фр. bureau*) – офіс; *die Chance* (від *фр. chance*) – шанс, можливість (зберігає фонетику французького слова); *die Garage* (від *фр. garage*) – гараж (адаптовано під німецьку фонетику); *der Kavalier* (від *фр. chevalier*) – кавалер; *das Parfum* (від *фр. parfum*) – парфуми (збережено французьке походження); *das Portemonnaie* (від *фр. porte-monnaie*) – гаманець (калька з французького *porte-monnaie*); *das Restaurant* (від *фр. restaurant*) –

ресторан (практично без змін); *die Serviette* (від *фр. serviette*) – серветка (з французької мови); *der Trottoir* (від *фр. trottoir*) – тротуар (калька та запозичення одночасно).

Ці приклади свідчать про глибокий і різноплановий вплив французької мови на німецьку, який охоплює не лише лексику, а й мовні структури загалом. [Brunt 1983, с.284]

Усі запозичені слова врешті-решт підлаштовуються під правила німецької мови. Це видно з того, як вони змінюються на фонетичному, морфологічному, орфографічному й лексичному рівнях, поступово стаючи «своїми» в новому мовному середовищі.

2. Функціонування французьких запозичень у сучасній німецькій мові

У ХХІ столітті французькі запозичення залишаються впізнаваною та активною частиною німецької мовної картини. Попри численні спроби очищення мови від іноземних слів, ці лексеми не зникли з вжитку. Навпаки – вони зберігаються, часто оновлюються у своїй ролі й виконують важливі комунікативні функції в сучасному мовленні.

Значна частина французьких запозичень трапляється у повсякденній мові, ЗМІ, моді, кулінарії, культурі, етикеті та сфері обслуговування. Слова на кшталт *Portemonnaie, Restaurant, Boulevard, Café, Chauffeur, Büro, Rendezvous, Collier, Parfum, Visage, Charm* і досі активно використовуються у живому мовленні, незважаючи на наявність німецьких відповідників. Це вказує на те, що мова обирає не лише практичність, а й стилістичні й соціальні чинники.

Однією з головних причин збереження французьких запозичень є їхня естетична привабливість. Французька мова історично асоціюється з витонченістю, елегантністю, стилем і тому її елементи у німецькому контексті виконують роль мовного «прикрашання» або позначення належності до високої культури. Наприклад, німецьке слово *Gesicht* цілком звичне, але *Visage* використовується для створення іронічного, літературного або вишуканого ефекту. Те саме стосується пари *Mut* і *Courage*, *Gespräch* і *Konversation*.

Другою вагомою причиною є соціальна доцільність. У професійному середовищі, у сфері мистецтва, медіа, реклами та гастрономії французькі терміни часто вживаються як професійні або спеціалізовані слова. Наприклад, *Haute Couture, Avantgarde, Déjà-vu, Fin de Siècle, Cuisine, Charme, Etage, Baguette* – це не лише слова, а й своєрідні коди, які позначають певний стиль, концепт або культурне тло.

Також французькі запозичення нерідко виконують функцію лексичної економії – замінюють складні описові звороти коротким, ємким і водночас точним словом. Наприклад, слово *Rendezvous* зручніше у вживанні, ніж *verabredetes Treffen*, а *Büro* є простішим за *Arbeitszimmer* чи *Verwaltungsraum*.

Частотність уживання таких слів залишається відносно стабільною в медійному дискурсі, рекламі, журналістиці, публіцистиці та в усному мовленні. У сучасних німецьких газетах, журналах, на телебаченні регулярно вживаються французькі терміни для створення ефекту культурної вишуканості або дистанційованості. Наприклад, словосполучення *politisches Déjà-vu, ein Hauch von Charme, Kunstszene Avantgarde, modisches Flair* використовуються як стилістичні засоби.

У молодіжному сленгу та інтернет-комунікації французькі запозичення іноді виступають як елемент гри або самоіронії. Наприклад, уживання слів *Chérie, Baguette, Croissant* у мемах або пародійних контекстах демонструє, що ці слова залишаються впізнаваними й функціонально гнучкими.

Ще одна важлива функція – впізнаваність у глобальному контексті. У світі, де англійська мова домінує, французькі слова, присутні у багатьох мовах Європи, служать своєрідним мостом між культурами. Тому такі слова, як *Restaurant, Parfum, Boutique*, залишаються зрозумілими в багатьох країнах, включно з Німеччиною, й продовжують використовуватись саме завдяки своїй міжнародній прозорості.

Таким чином, у сучасній німецькій мові французькі запозичення не втратили своєї актуальності. Вони служать інструментом стилістичної

виразності, маркером соціокультурного контексту, елементом професійної мови та просто засобом мовної гри. Їхнє функціонування у XXI столітті – це яскраве свідчення того, що мова є не лише засобом комунікації, а й простором культурної пам'яті та соціального самовираження.

3. Сфери вживання та семантичний аналіз французьких запозичень

За даними словника *Duden*, у німецькій мові налічується близько 5000 запозичень з французької мови [Duden]. Відповідно до статті Райнхарда Гюля “За даними провідних німецьких лінгвістів, словниковий запас стандартної німецької мови налічує близько 75 000 слів. Залежно від джерела та методу підрахунку, сучасний загальний обсяг словникового запасу німецької мови оцінюється приблизно від 350 000 до 500 000 слів” [\[Güll URL\]](#)

Отже, провівши математичні обчислення, можна впевнено сказати, що відсоток французьких запозичень у німецькій мові становить приблизно 1–1,4% від загального словникового складу, якщо враховувати найширші оцінки (5000 із 350 000–500 000 слів). Однак цей показник може бути значно вищим у межах активного словника, який реально вживається носіями мови у щоденному спілкуванні. В такому контексті частка запозичень з французької може сягати 5% і більше, особливо в певних сферах – наприклад, у моді, кулінарії, мистецтві та політиці, де французький вплив традиційно був дуже сильним.

Таким чином, французькі запозичення стали не лише засобом мовного збагачення, а й символом мовної ідентичності, що сприяло як соціальній диференціації, так і поширенню пуристичних тенденцій у німецькомовному світі.

Вплив французької лексики відчутний насамперед у таких сферах, як мода, кулінарія, мистецтво, дипломатія та повсякденне життя. Ці запозичення не лише розширили словниковий запас німецької мови, але й сприяли формуванню нових смислових відтінків і культурних асоціацій.

Французькі запозичення в сфері гастрономії та кулінарії займають помітне місце в німецькій мові, оскільки саме Франція традиційно асоціюється з високою кухнею та кулінарною культурою.

До таких лексем належать, зокрема, *die à la carte* (від фр. *à la carte*) – згідно з меню; *die Crêpe* (від фр. *crêpe*) – млинець; *das Dessert* (від фр. *dessert*) – десерт; *die Hors d'œuvre* (від фр. *hors d'œuvre*) – закуска, які зберігають своє значення й мають нейтральне стилістичне забарвлення. Термінологія високої кухні представлена словами *die Nouvelle cuisine* (від фр. *nouvelle cuisine*) – нова кухня та *die Haute Cuisine* (від фр. *haute cuisine*) – вишукана кухня, *das Restaurant* (від фр. *restaurant*) – ресторан, що мають елітарне або піднесене стилістичне забарвлення. Такі запозичення, як *das Menu* (від фр. *menu*) – меню та *die Pommes frites* (від фр. *pommes frites*) – картопля фрі, стали загальноновживаними і мають нейтральний характер. Натомість *die Petits fours* (від фр. *petits fours*) – маленька випічка; *die Poularde* (від фр. *poularde*) – тушка курки; *das Rechaud* (від фр. *réchaud*) – підігрівач і *das Soufflé* (від фр. *soufflé*) – суфле частіше зустрічаються у професійному мовленні, зокрема в ресторанному бізнесі, що свідчить про їхню специфічну сферу вживання. Усі ці приклади демонструють не лише збереження семантики оригіналу, а й активне функціонування запозичених одиниць у сучасному німецькомовному світі. [Schultz 2012, p. 281–283]

У сфері моди та зовнішності французькі запозичення міцно закріпилися в німецькій мові, зберігаючи як своє значення, так і зв'язок із французькою культурою.

Лексеми, такі як *à la mode* (від фр. *à la mode*) – модний; *Chic* (від фр. *chic*) – шик, є повністю засвоєними й активно вживаються в повсякденному мовленні. *Das Blouson* (від фр. *blouson*) – куртка та *die Dessous* (від фр. *dessous*) – жіноча білизна, зберігають свої значення, хоча останнє має специфічну сферу використання. *Dernier cri* (від фр. *dernier cri*) – останній писк моди, уживається переважно в модному середовищі, так само як *Haute Couture* (від фр. *haute couture*) – висока мода та *Prêt-à-porter* (від фр. *prêt-à-porter*) – готовий одяг, які

належать до професійної фешн-термінології. *Das Mannequin* (від фр. *mannequin*) – модель, зазнало семантичного розширення, позначаючи не лише людину, що демонструє одяг, а й пластикові фігури. [Schultz 2012, р. 296] *Passé* (від фр. *passé*) – вийшов з моди, використовується в лексиконі, пов'язаному з модними тенденціями, тоді як *das Rouge* (від фр. *rouge*) – рум'яна, належить до косметичної термінології. [Устінова 2013, с. 35–38]

У сфері культури, мистецтва та літератури французькі запозичення відіграють важливу роль, зберігаючи не лише своє первісне значення, а й функціонуючи як стилістичні й культурні маркери.

Такі терміни, як *die Avantgarde* (від фр. *avant-garde*) – авангард і *Fin de siècle* (від фр. *fin de siècle*) – кінець століття, використовуються для позначення художніх течій і культурно-історичних епох. *Die Belle époque* (від фр. *belle époque*) – прекрасна епоха має історико-культурне забарвлення й викликає асоціації з періодом розквіту мистецтв до Першої світової війни.

Літературно-журналістська лексика представлена словами *Bon mot* (від фр. *bon mot*) – дотеп; *das Feuilleton* (від фр. *feuilleton*) – фейлетон; *die Pointe* (від фр. *pointe*) – кульмінація, дотеп, які функціонують у вузькоспеціалізованих контекстах.

Музична сфера репрезентована такими термінами, як *die Chanson* (від фр. *chanson*) – шансон; *das Potpourri* (від фр. *pot pourri*) – попури; *das Prélude* (від фр. *prélude*) – прелюдія, що зберігають своє вузькопрофесійне значення. Естетичні концепти виражаються через вислів *L'art pour l'art* (мистецтво заради мистецтва), що відображає філософське ставлення до мистецтва. [DWDS, [URL](#)]

Театральна та культурна лексика включає *die Matinée* (від фр. *matinée*) – ранкова вистава та *die Soirée* (від фр. *soirée*) – вечірня подія, які вказують на час проведення мистецьких заходів. Усі ці запозичення є невіддільною частиною термінології й виражають високий рівень культури та витонченості. [Schultz 2012, р. 321]

Французькі запозичення, що стосуються міжособистісних стосунків і поведінки, вирізняються емоційною та стилістичною насиченістю. Вони часто мають романтичне, іронічне або піднесене забарвлення, що додає виразності мовленню. Наприклад, *der Beau* (від фр. *beau*) – красень; *die Faible* (від фр. *faible*) – слабкість, уподобання; *das Billet doux* (від фр. *billet doux*) – любовний лист і *das Rendezvous* (від фр. *rendez-vous*) – побачення, несуть романтичний відтінок і функціонують переважно в емоційно забарвлених контекстах. Вислів *das Tête-à-tête* (від фр. *tête-à-tête*) – тет-а-тет, зберігає нейтральне, інтимне значення.

У просторі соціальної ієрархії та етикету трапляються терміни на кшталт *der Grand seigneur* (від фр. *grand seigneur*) – шляхетний пан; *der Faux pas* (від фр. *faux pas*) – помилка у поведінці та *die Hommage* (від фр. *hommage*) – пошана, що мають піднесене або офіційне забарвлення. Деякі запозичення, як-от *der Gigolo* (від фр. *gigolo*) – утриманець; *die Jeunesse dorée* (від фр. *jeunesse dorée*) – золота молодь; *der Enfant terrible* (від фр. *enfant terrible*) – скандаліст., несуть іронічне чи негативне значення. Таким чином, ці слова збагачують лексику виразними оцінками й культурними конотаціями. [Schultz 2012, p. 522]

У сфері політики, суспільного життя та військової справи французькі запозичення зазвичай мають офіційне або термінологічне значення й використовуються в публіцистиці, аналітичних текстах і дипломатичних документах. *Carte blanche* (від фр. *carte blanche*) – повна свобода дій; *Cordon sanitaire* (від фр. *cordon sanitaire*) – санітарний кордон і *Coup d'État* (від фр. *coup d'État*) – державний переворот є типовими для політичного дискурсу. *Das Engagement* (від фр. *engagement*) – залучення, зобов'язання, позначає як соціальну чи громадянську активність, так і професійні або етичні зобов'язання, особливо в контексті політики, менеджменту та правознавства. *Die Affäre* (від фр. *affaire*) – справа, часто використовується в медіа й політичній риторичі для опису компрометуючих інцидентів або конфліктних ситуацій у публічному житті.

Військові реалії відображаються через такі терміни, як *die Patrouille* (від фр. *patrouille*) – патруль і *die Sabotage* (від фр. *sabotage*) – диверсія, останній із

яких має негативне забарвлення та асоціюється з воєнними діями. Також важливу роль відіграють історико–політичні та юридичні вирази: *die Entente* (від фр. *entente*) – союз; *die Cause célèbre* (від фр. *cause célèbre*) – гучна справа; *das Revirement* (від фр. *revirement*) – зміна курсу. [Rash 1989, р. 89] Багато з цих запозичень мають образний або метафоричний характер, наприклад, *der Coup de grâce* (від фр. *coup de grâce*) – останній удар, що підкреслює вплив французької мови на формування точного, експресивного й аналітичного стилю в офіційному мовленні.

У сфері емоцій, психічного стану та філософії французькі запозичення вносять значний емоційний і концептуальний заряд. Слова на кшталт *der Courage* (від фр. *courage*) – мужність; *das Savoir-vivre* (від фр. *savoir-vivre*) – уміння жити; *noblesse oblige* (від фр. *noblesse oblige*) – шляхетність зобов’язує, мають позитивне або морально-філософське забарвлення. Негативні емоційні стани та переживання передаються через *das Malheur* (від фр. *malheur*) – нещастя; *die Misère* (від фр. *misère*) – злидні; *das Malaise* (від фр. *malaise*) – нездужання або *larmoyant* (від фр. *larmoyant*) – слізливий, які збагачують лексику відтінками співчуття чи трагізму. Запозичення на кшталт *die Nonchalance* (від фр. *nonchalance*) – байдужість, можуть мати як нейтральний, так і зневажливий відтінок залежно від контексту. Деякі вислови, як *en passant* (від фр. *en passant*) – мимохідь; *en masse* (від фр. *en masse*) – масово; *tant pis* (від фр. *tant pis*) – шкода чи *das Laisser-faire* (від фр. *laisser-faire*) – невтручання, виконують функцію стилістичних маркерів або філософських термінів, демонструючи здатність французьких слів точно передавати як миттєві емоції, так і глибокі ідеї.

Лексика, що стосується архітектури, інтер’єру та просторових понять, представлена як професійною, так і побутовою термінологією. Наприклад, *die Maisonette* (від фр. *maisonnette*) – двоповерхова квартира; *das Plafond* (від фр. *plafond*) – стеля; *der Entrée* (від фр. *entrée*) – вхід та *der Trottoir* (від фр. *trottoir*) – тротуар, належать до архітектурно-урбаністичної сфери, а *die Jalousie* (від фр.

jalousie) – жалюзі; *das Buffet* (від фр. *buffet*) – шафа чи *der Nippes* (від фр. *nippes*) – дрібнички – до інтер'єру та побуту.

У транспортному контексті функціонують слова *das Carnet* (від фр. *carnet*) – проїзний квиток і *der Perron* (від фр. *perron*) – платформа. Образотворче мистецтво представлено такими термінами, як *das Passepartout* (від фр. *passepartout*) – паспарту і *der Fond* (від фр. *fond*) – фон, а стилістично марковані вирази, як-от *vis-à-vis* (від фр. *vis-à-vis*) – навпроти чи *voilà!* (від фр. *voilà!*) – ось, використовуються у щоденному мовленні для позначення розташування чи емоційного акценту. [Думанська 2006, с. 281–284] Таким чином, французькі запозичення у цій групі охоплюють як високий стиль, так і повсякденну лексику, забезпечуючи точність опису простору й предметного середовища.

Отже, французька лексика стала загальноживаною у німецькомовному світі. Використання французьких запозичень вживається за відсутності німецького відповідника або ж для підкреслення емоційного забарвлення. Запозичення можна знайти у всіх сферах вживання, проте найпопулярнішими все ще є сфери моди, гастрономії, мистецтва, дипломатії та суспільного життя. Саме у цих сферах французькі слова не лише доповнили, але й витіснили деякі німецькі відповідники, набувши статусу стилістично маркованих, престижних або нормативних одиниць. Такий лексичний вплив є наслідком тривалих культурно–історичних контактів між Францією та німецькомовними країнами.

4. Асиміляція запозичень: фонетичний, морфологічний та семантичний аспекти

У процесі свого історичного розвитку німецька мова зазнавала значного впливу французької, особливо починаючи з другої половини XII століття, коли німецька література почала орієнтуватися на французькі зразки. Це спричинило не лише появу нових лексичних одиниць, а й адаптацію французьких елементів орфографії, фонетики, морфології та словотвору.

Асиміляція запозичень передбачає їх поступове пристосування до норм мови–реципієнта. У мовознавстві виокремлюють три основні типи асиміляції: фонетичну, морфологічну та орфографічну.

Залежно від глибини інтеграції, розрізняють також ступені асиміляції – повну, часткову або відсутність асиміляції:

1. Слова без істотних змін – що зберігають майже оригінальну французьку форму і сприймаються як явно чужомовні, наприклад:

Adieu (фр. *adieu*) – прощання; *amour* (фр. *amour*) – кохання; *das Croissant* (фр. *croissant*) – круасан; *das Rendezvous* (фр. *rendez-vous*) – зустріч; *à la carte* (фр. *à la carte*) – за меню; *en passant* (фр. *en passant*) – мимохідь.

Ці слова зберігають французьку орфографію, вимову та акценти, використовуються переважно у формальних, культурних чи гастрономічних контекстах і часто є ознакою престижності.

2. Пристосовані слова – які зазнали фонетичних, морфологічних чи орфографічних змін, адаптовані до норм німецької мови, наприклад

die Affäre (фр. *affaire*) – справа (зміна *-aire* на *-äre*); *die Allüre* (фр. *allure*) – манера, стиль (зміна *-ure* на *-üre*); *der Charme* (фр. *charme*) – шарм (збереження французького "ch" у написанні, але німецька вимова "u"); *das Kabarett* (фр. *cabaret*) – кабаре (зміна "c" на "k", подвоєння "t"); *das Klischee* (фр. *cliché*) – кліше (зміна "c" на "k", "ch" на "sch", "é" на "ee"); *das Parfüm* (фр. *parfum*) – парфуми (зміна "u" на "ü")

3. Повністю асимільовані слова – які настільки інтегрувалися в німецьку мову, що їхнє французьке походження майже не відчувається. Вони повністю відповідають німецькій вимові, граматиці та орфографії, наприклад:

das Abenteuer (фр. *aventure*) – пригода; *die Bluse* (фр. *blouse*) – блуза; *die Fabrik* (фр. *fabrique*) – фабрика; *die Idee* (фр. *idée*) – ідея; *der Onkel* (фр. *oncle*) – дядько; *der Tanz* (фр. *danse*) – танець.

Ці слова повністю або частково пристосовані до німецьких фонетичних, морфологічних і орфографічних норм, часто вживаються у щоденному мовленні та офіційних текстах.

I. Фонетична асиміляція.

Фонетична асиміляція означає адаптацію звукової форми запозиченого слова до фонетичної системи німецької мови. Зазвичай це проявляється у заміні голосних і приголосних, зміні наголосу, трансформації звукосполучень.

1. Заміна голосних

1.1. Заміна *a* на *ä*, *ë*

У діалектах південнонімецького ареалу, особливо у швейцарській німецькій, французьке *a* часто передається як *ä*. Це пов'язано з тим, що французький *a* звучить ближче до німецького *ä*, ніж до німецького *a*:

Приклади: *cravacher* – *karwätschen*, *gravätschen*; *marble* – *märbl*, *mariage* – *mäš*

1.2. Заміна *u* на *ü*

Наприклад, у слові *lüttenänt* замість *lieutenant* відображено типovu для швейцарських діалектів заміну французького *u* на німецьке *ü*, що також зустрічається у формах типу *fü*, *yü*. [Horn 1899, с. 69-83]

1.3. Замінювання французьких носових голосних

Французькі носові голосні [*ã*], [*ẽ*] у німецьких запозиченнях зазвичай перетворюються на неносові аналоги, що відповідає фонетичній системі німецької мови.

Так, у таких словах, як *das Ballett* (від *фр. ballet*) – французький носовий звук замінюється на неносовий, при цьому відбувається подвоєння приголосних для передачі характерної німецької артикуляції. Аналогічно, у слові *das Croissant* (від *фр. croissant*) збережена французька форма, але у вимові німецькомовних носовий звук втрачає свою носовість. Також у фразі *das Bonmot* (від *фр. bon mot*)

фонетична адаптація призводить до вимови без носових голосних, що полегшує інтеграцію слова в німецьку фонетичну систему

1.4. Зміни у наголосі

У французькій наголос часто падає на останній склад. У німецькій натомість наголос зміщується на перший склад. Наприклад: *café* [ka'fe] і *das Café* ['kafe:]

2. Заміна приголосних та трансформації звукосполучень

2.1. Заміна фінального *s* на *sch*

У деяких запозиченнях французьке фінальне *s* трансформується у *-sch*, що не є типовим для фонетичних законів німецької мови, але відповідає впливу французьких діалектів:

Приклади: *harnase* – *Harnasch*, *wambais* – *Wambasch* [Horn 1899, с. 69-83]

2.2. Адаптація французького звука "r"

Наприклад, у словах *das Parfüm* (від *фр. parfum*), *der Charme* (від *фр. charme*), *das Croissant* (від *фр. croissant*) французький м'який "r" у німецькій мові замінюється на більш чіткий і жорсткий варіант, властивий німецькій фонетиці. Аналогічна адаптація відбувається у словах *der Chauffeur* (від *фр. chauffeur*) та *der Garçon* (від *фр. garçon*), де "r" вимовляється набагато більш ротаційно та твердо, відповідно до німецьких норм.

2.3. Трансформації звукосполучень

Озвучення закінчень: французьке закінчення "t" наприкінці слова у німецькій часто вимовляється як чіткий [t], хоча у французькій він є беззвучним. Наприклад: *cabinet*: [ka.bi.nɛ] *Kabinett*: [ka.bi'net]

II. Морфологічна асиміляція

Морфологічна адаптація полягає у пристосуванні слова до граматичної системи німецької мови (відмінювання, число, рід, артикль, тощо).

1. Збереження французьких морфем

1.1. Збереження -s

У ряді випадків французьке *-s* збереглося в німецькій мові як частина кореня або граматичної форми: *ami – Amis; roi – Rois; chevalier – Schafaliers; matelot – Matrose; baneret – Banros; bamboo – Bambus* [Horn 1899, с. 69-83]

1.2 Введення артикля

Практично всі запозичення отримують німецький артикль, що є важливою ознакою інтеграції: *die Allüre (від фр. allure); das Komitee (від фр. comité); der Chef (від фр. chef); die Motivation (від фр. motivation)*.

Відмінювання відповідно до німецької граматики, з утворенням форм множини, родового відмінка тощо.

1.3 Утворення нових морфем

1) Додавання типових для німецької мови суфіксів, наприклад, *-isch* у *amoralisch (від фр. amoral)* - аморально.

2) Перетворення суфікса *-ier* у *-ieren* у дієсловах: *parieren, fotografieren*.

2. Орфографічна асиміляція

Орфографічна асиміляція полягає у зміні написання слова згідно з нормами німецької мови.

2.1. Заміна літер

1) Заміна "c" на "k": *das Kabarett (від фр. cabaret); das Komitee (від фр. comité); das Klischee (від фр. cliché); die Konversation (від фр. conversation)*.

2) Спрощення діакритичних знаків: *das Debüt (від фр. début)* – додано умляут, збережено звук; *die Demokratie (від фр. démocratie)* – вилучено акценти, адаптовано написання; *die Idee (від фр. idée)* – вилучення акцентів; *die Matinee (від фр. matinée)* – вилучено акцент; *das Menü (від фр. menu)* – додано умляут для передачі вимови.

2.2. Подвоєння приголосних

Для позначення тривалості або чіткості звуку в німецькій мові подвоюються приголосні: *das Ballett (від фр. ballet)* – подвоєна "t" у кінці слова; *das Kabinett (від фр. cabinet)* – подвоєна "t" у кінці слова; *das Kabarett (від фр.*

cabaret) – подвоєна "t" у кінці, заміна "c" на "k"; *die Attitüde* (від фр. *attitude*) – подвоєна "t" у середині слова; *die Allüre* (від фр. *allure*) – подвоєна "l" у середині слова.

Подвоєння приголосних у цих словах допомагає передати чіткість артикуляції та характерну тривалість звуків, що відповідає нормам німецької фонетики.

2.3. Узгодження правопису з німецькими правилами.

1) Об'єднання складових частин у складні слова: *das Bonmot* (від фр. *bon mot*); *der Fauxpas* (від фр. *faux pas*).

2) Узгодження написання іменників із великими літерами: *die Allüre* (від фр. *allure*); *das Komitee* (від фр. *comité*).

III. Рівні асиміляції

Французькі запозичення в німецькій мові мають різний рівень пристосування до місцевої системи. В залежності від мовних особливостей, частоти використання, історичного часу запозичення та сфери вживання, вони можуть проходити різні ступені асиміляції. Найчастіше виділяють три основні рівні:

1.1. Повна асиміляція

На цьому рівні слово повністю інтегрується в німецьку мовну систему. Фонетика, граматики та орфографія відповідають нормам німецької мови, і запозичене слово вже не сприймається як чужорідне.

Особливості:

- Відбувається повна фонетична адаптація: змінюються звуки, наголос підкорюється німецьким правилам.
- Морфологічна структура відповідає німецьким нормам, слово відмінюється за німецькими зразками (артиклі, закінчення).
- Орфографія повністю німецька.

Приклади: *das Ballett* (від фр. *ballet*) – подвоєння "t", фонетична і орфографічна адаптація; *die Garage* (від фр. *garage*) – збереження фонетичних норм німецької мови; *der Tanz* (від фр. *danse*) – заміна французького *danse*; *der Palast* (від фр. *palais*) – заміна *palais*; *das Kabinett* (від фр. *cabinet*) – орфографічна адаптація, подвоєння "t"; *die Fabrik* (від фр. *fabrique*), хоча у списку часткова асиміляція, часто вважається інтегрованим словом.

Ці слова використовуються повсякденно, не мають видимих ознак іншомовного походження, і вважаються частиною стандартної німецької лексики.

1.2. Часткова асиміляція

На цьому рівні слово зберігає певні іноземні риси, які проявляються у фонетиці, морфології чи орфографії. Часткова асиміляція є характерною для запозичень, які з'явилися порівняно недавно, або для спеціалізованої лексики.

Особливості:

- Залишаються елементи незвичної для німецької мови вимови або наголосу.
- Можливе збереження французьких суфіксів, префіксів чи іншомовних граматичних форм.
- Орфографія частково адаптована, але іноді містить французькі елементи. [Астахова 2020, с. 9–11]

Приклади: *das Fabrik* (від фр. *fabrique*) – зберігається наголос і звукові особливості; *das Restaurant* (від фр. *restaurant*) – часто зберігає французький акцент; *die Agentur* (від фр. *agence*) – збережені певні фонетичні риси; *das Parfüm* (від фр. *parfum*) – доданий умляут, фонетична адаптація; *der Chauffeur* (від фр. *chauffeur*) – збереження фонетичних особливостей; *das Portemonnaie* (від фр. *portemonnaie*) – збереження фонетики; *das Kabarett* (від фр. *cabaret*) – орфографічна адаптація із подвоєнням приголосних.

Ці слова можуть вживатися як у розмовній, так і в офіційній мові, але їх іноземне походження є помітним.

1.3. Неасимільовані запозичення

Деякі французькі запозичення зберігаються в оригінальній формі, майже без змін, здебільшого у вигляді фразеологізмів, сталих висловів, наукових чи юридичних термінів.

Особливості:

- Письмова і звукова форма не змінюються.
- Використовуються переважно у формальних, наукових, юридичних або культурних контекстах.
- Вказують на французьке походження, підкреслюючи елітарність або іноземність вислову.

Приклади:

1) *à la carte* – використовується в гастрономії для позначення замовлення окремих страв з меню, а не комплексного обіду. Зберігає культурну асоціацію з французькою кухнею.

2) *en passant* – часто вживається у наукових або есеїстичних текстах у значенні «мимохідь, між іншим». Сигналізує про ерудованість мовця.

3) *vis-à-vis* – означає «у відношенні до», «стосовно» або «навпроти». Вживається в юридичній, дипломатичній та діловій мові.

4) *Adieu* – урочиста форма прощання, вживається в літературних чи емоційно забарвлених контекстах.

5) *Amour* – поетичне або естетизоване позначення любові, часто зустрічається в культурних текстах, заголовках чи цитатах.

6) *Belle Époque* – позначення історичного періоду розквіту мистецтва, науки та культури у Франції на межі XIX–XX століть; активно використовується в історичних та мистецтвознавчих дослідженнях.

7) *Carte Blanche* – означає повну свободу дій; уживається як метафора абсолютної довіри чи делегування повноважень.

8) *Cliché* – хоч і частково адаптоване орфографічно, це слово зберігає своє французьке звучання та часто використовується для позначення шаблонного вислову чи ідеї.

9) *Rendezvous* – популярне у побутовому та романтичному контексті як стилістично марковане позначення зустрічі.

10) *Soiree* – вечірка з інтелектуальним або культурним забарвленням, часто вживане у мистецькому чи естетичному контексті.

11) *Soufflé* – кулінарний термін, що означає специфічну страву, зберігає асоціацію з французькою вишуканістю.

12) *Croissant* – позначення випічки, яке не перекладається, бо передає не лише форму, а й культурний контекст французького сніданку.

13) *Coquetterie* – використовується для опису витонченого флірту або гри в манерах, у художній і психологічній літературі.

14) *Hors d'œuvre* – позначає закуску перед основною стравою; зберігає функцію терміна у гастрономії, особливо в меню ресторанів.

Ці вирази зазвичай не підлягають адаптації, оскільки їх цінність полягає в точності оригіналу та культурній вагомості.

IV. Словотвірні елементи

У цей період у німецьку мову проникла низка словотвірних елементів із французької, які активно вплинули на формування нових слів.

- Суфікс *-ier*, що в німецькій трансформувався в *-ieren*, став широко використовуваним не лише для запозичених слів, а й у власне німецьких, наприклад: *parieren*, *photographieren*, *regalieren*, *zentrifugieren* тощо. Цей суфікс позначає дію або процес і є типовим для багатьох дієслів французького походження.

- Старофранцузьке слово *ley*, яке у середньовісній німецькій мові набуло форми *-lei*, трансформувалося у суфікс, що й досі зустрічається в таких словах, як *mancherlei*, *allerlei*, *vielerlei*. Цей суфікс виконує функцію означення різноманітності або множинності.

- Французький суфікс *-ze* перейшов у німецьку мову як *-ei*. Цей суфікс часто зустрічається як у запозиченнях, так і у власне німецьких словах, наприклад: *Kanzlei*, *Melodei*, *Bäckerei*, *Raserei*. Він має функцію утворення іменників від дієслів або прикметників і позначає місце, стан чи якість.

- Частина складних слів, як-от *Kemeltier* (пізніше *Kamel*), почали формуватися із французькими елементами, але в комбінації з німецькими коренями або морфемами. Це свідчить про поступову інтеграцію французьких елементів у німецьку словотвірну систему.

Також у словотворенні з'являються французькі корені, з яких творилися нові німецькі слова. Наприклад:

françois – franzois – französisch (прикметник «французький»)

amour – Amurschaft (іменник, утворений на основі французького кореня)

Ці процеси свідчать про глибоку інтеграцію французьких словотвірних моделей у німецьку мову, яка торкнулася як словотвору, так і граматичної структури [Rash 1989, p. 367]

Отже, французькі запозичення в німецькій мові є важливою складовою лексичного та граматичного розвитку. Вони проходять складний процес асиміляції, що включає фонетичну, морфологічну та орфографічну адаптацію до норм німецької мови. Рівень адаптації залежить від різних факторів, таких як історичний період запозичення, частота використання слова та сфера його вживання.

Деякі слова повністю інтегруються і сприймаються як звичайна частина німецької мови, інші зберігають певні іноземні ознаки, а деякі залишаються в оригінальній формі, здебільшого як фразеологізми або спеціалізовані терміни.

Особливо помітним є вплив французьких словотвірних моделей, зокрема перетворення суфіксів, що сприяло розвитку нових форм і слів у німецькій мові. Таким чином, процес асиміляції французьких запозичень демонструє динамічну взаємодію мов і здатність німецької мови впроваджувати іноземні елементи, зберігаючи при цьому власну мовну систему і норми.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Отже, проведений аналіз дозволив виявити багатоплановий характер процесу проникнення французьких запозичень у німецьку мову, який відбувався в кілька чітко окреслених історичних періодів. Було з'ясовано, що французька лексика з'являлася у німецькій мові не випадково, а завдяки низці соціальних, політичних, культурних та економічних чинників, що впливали на мовні контакти між двома народами. Особливо яскравим є вплив французької мови у XVIII–XIX століттях, коли вона стала символом престижу та освіченості, що знайшло своє відображення у великій кількості запозичених слів, які охоплювали різні сфери життя – від моди і кулінарії до політики і мистецтва.

Дослідження підтвердило, що французькі запозичення не лише розширювали словниковий запас, заповнюючи лексичні прогалини, а й відігравали важливу стилістичну роль, надаючи мовленню елегантності, точності та експресивності. Було визначено, що багато французьких слів використовуються як евфемізми, м'якші альтернативи німецьким відповідникам, що відображає тонкі мовні й культурні особливості взаємодії двох мовних систем.

Особливу увагу було приділено класифікації французьких запозичень за ступенем адаптації та сферами вживання, що дало змогу простежити їхній семантичний спектр та культурні конотації. Результати показали, що французькі слова міцно закріпилися у таких сферах, як гастрономія, мода, мистецтво, політика та міжособистісні відносини, часто виконуючи роль престижних або стилістично маркованих одиниць. При цьому французькі запозичення охоплюють як загальноповсякденні, так і спеціалізовані терміни, що підкреслює їхню різноманітність і функціональну гнучкість.

Розглянуті фонетичні, морфологічні та орфографічні аспекти асиміляції підтвердили, що французькі запозичення проходять складний процес інтеграції, адаптуючись до норм і вимог німецької мови. Виявлено різні рівні асиміляції – від повної, коли слова сприймаються як природна частина мови, до часткової та

неасимільованої, що зберігає яскраві ознаки французького походження. Цей процес засвідчує високу пластичність німецької мови та її здатність збагачуватися без втрати власної ідентичності.

Особливої уваги заслуговує вплив французьких словотвірних моделей, які суттєво вплинули на розвиток німецької лексики, сприяючи формуванню нових словоформ і граматичних структур. Вивчення суфіксів, префіксів та складних словотворчих конструкцій дозволяє глибше усвідомити механізми мовної інтеграції та взаємодії двох мовних систем.

Таким чином, результати другого розділу надають комплексне уявлення про хронологію, соціокультурні передумови та лінгвістичні механізми проникнення французьких запозичень у німецьку мову. Ці знання є важливою складовою для подальших досліджень лексичної адаптації, стилістичного функціонування та культурного впливу французьких слів у мовній системі німецької мови. Вони також мають практичне значення для викладання німецької мови, перекладу та міжмовної комунікації у сучасному глобалізованому світі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження французьких запозичень у німецькій мові було здійснено всебічний і комплексний аналіз цього мовного явища, що дозволило не лише охарактеризувати особливості запозичень, а й виявити їхню значущість для розвитку та збагачення німецької лексики.

Було проаналізовано роботи таких мовознавців як Олександр Дзюба, Андрій Білецький, Петро Дундій, Олександр Гінка, Богдан Іванович, Вернер Бец, Анрієтта Вальтер, Урієль Вайнрайх, Ейнар Гауген, Пітер Трудгілл та Маріна Ягелло.

Було підтверджено, що французька мова має глибокий і тривалий вплив на формування лексичного фонду німецької мови. Цей вплив зумовлений як історичними, так і культурними, політичними та соціальними чинниками, що сприяли інтенсивним мовним контактам між носіями обох мов. Особливо яскраво цей вплив проявляється у сферах культури, моди, кухні, мистецтва, політики, науки, а також у повсякденному побуті. Запозичення, що проникли з французької, стали невід'ємною частиною німецької лексичної системи і допомагають розширити виразні засоби мови.

Дослідження продемонструвало, що французькі запозичення у німецькій мові мають різний ступінь адаптації, що свідчить про складний і багатогранний процес їхнього функціонування. Частина запозичених слів пройшла повну фонетичну, морфологічну та семантичну асиміляцію, внаслідок чого вони сприймаються як органічна складова німецької мови. Інші слова зберігають значущі риси французької вимови, орфографії або стилістики, що вказує на різні хронологічні етапи проникнення або специфіку їхнього використання. Такі слова часто виступають як стилістично або функціонально марковані елементи мови, підкреслюючи певний культурний чи соціальний статус мовця.

Семантичний аналіз запозичень показав, що вони відіграють важливу роль не лише у позначенні нових предметів, явищ чи понять, які раніше були відсутні в німецькій мові, а й у стилістичному урізноманітненні мовлення. Французькі

запозичення часто виконують функції евфемізмів, що пом'якшують значення висловлювань, а також сприяють формуванню офіційного, вишуканого, іноді іронічного чи експресивного стилю. Це свідчить про їхню важливість у процесах стилістичної диференціації мовних засобів.

Значну увагу привернув вплив французької мови на словотвірну систему німецької мови, особливо через запозичення афіксів (префіксів і суфіксів). Це сприяє розширенню можливостей для творення нових слів, розкриваючи механізми глибокої лінгвістичної інтеграції та взаємодії між мовами. Такий процес ілюструє не просто пасивне запозичення лексики, а активний культурний і мовний діалог, що триває протягом багатьох століть.

Крім того, робота виявила, що дослідження французьких запозичень є надзвичайно важливим для розуміння закономірностей мовної еволюції, механізмів лексичної адаптації та асиміляції, а також культурного впливу, що має практичне значення для теоретичної лінгвістики, перекладознавства, викладання іноземних мов і міжмовної комунікації. Вивчення особливостей функціонування запозичень сприяє підвищенню якості перекладу та усвідомленню культурних кодів у мовній взаємодії.

Це дослідження вносить значний внесок у вивчення процесу проникнення французьких запозичень у німецьку мову, виокремлюючи чітко окреслені історичні етапи та соціокультурні передумови цього процесу. У ході роботи були розглянуті різні класифікації запозичень, ступені їх адаптації та функціонування в різних сферах життя, що дає нове розуміння їхнього семантичного спектра та культурних конотацій. Це дослідження також розширює уявлення про лексичну асиміляцію, окремо акцентуючи увагу на словотвірних моделях французької мови, які вплинули на розвиток граматичних структур у німецькій. Визначено різні типи адаптації запозичених слів, що дозволяє дати нову класифікацію залежно від ступеня їх інтеграції в мову-реципієнт. Це відкриття сприяє глибшому усвідомленню мовних та культурних взаємодій між французькою та німецькою мовами.

Результати цього дослідження мають важливе практичне значення для сучасних методик викладання мов, оскільки дозволяють розширити знання про процеси лексичної адаптації та асиміляції. Вивчення французьких запозичень у німецькій мові може бути корисним для покращення якості перекладу, зокрема для точного розуміння культурних конотацій слів, що використовуються в різних контекстах. Знання про етапи інтеграції запозичень допоможе в навчанні міжмовної комунікації, особливо в умовах глобалізації, коли знання чужих мов та їхніх культурних контекстів стає важливим чинником успішної комунікації. Крім того, результати дослідження сприятимуть покращенню стилістичної виразності мови через правильне використання запозичень у відповідних сферах.

Отже, проведене дослідження дозволило заповнити певні прогалини в науковому розумінні ролі французьких запозичень у німецькій мові, а також відкрити нові перспективи для подальших досліджень мовних контактів і культурних взаємодій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астахова С. А. Фонетична асиміляція французьких запозичень в лексиці англійської мови // Молодий вчений. 2020. № 7.1 (83.1). С. 8–11. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-83.1-3>
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство: навчальний посібник. Київ: Арттек, 1997. 224 с.
4. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
5. Гінка Б. І. Лексикологія німецької мови. Лекції та семінари: навч. посіб. Тернопіль: Наука, 2010. 416 с.
6. Глущенко В. А., Ледняк Ю. В., Овчаренко В. М., Рябініна І. М. Мова як система: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 132 с.
7. Гордієнко Н. М. Особливості виникнення лексичних інновацій // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2017. № 3(2). С. 45–46. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_3\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_3(2)_12)
8. Дзюба О. А. Причини виникнення запозичень в англійській мові // Підготовка фахівців нової генерації – завдання вищої освіти: тези наук.-метод. конф. кафедр ун-ту (29–30 листопада 2017 р.). Харків: УкрДУЗТ, 2017. С. 12.
9. Думанська Л. Французькі запозичення в українській архітектурній термінології // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології. 2006. № 559. С. 281–284.
10. Дундій П. Н. Класифікація лексичних запозичень у німецькій мові // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. Київ: Логос, 2011. С. 120–126.
11. Есенова Е. Й., Калинич І. Й., Бойтор В. Ю. Лексичне запозичення як засіб збагачення словникового складу мови // Закарпатські філологічні студії. 2023. Вип. 28. Т. 1. С. 151–156.

12. Жлуктенко Ю. О. Українсько-англійські міжмовні відносини. Київ: Вид-во Київського ун-ту, 1964. 168 с.
13. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові: автореф. дис. д-ра філол. наук: спец. 10.02.01. Київ: НАН України, 2006. 39 с.
14. Потебня О. О. Естетика і поетика слова: збірник. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
15. Прима В. В. Фактори, які спричиняють запозичення лексичних одиниць сфери туризму до мовного стандарту // Система і структура східнослов'янських мов. 2012. Вип. 6. С. 150–155.
16. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля, Київ, 2010. 844 с.
17. Турчак О. М. Екстралінгвальні та інтралінгвальні чинники виникнення okazionalizmів у мові періодики кінця ХХ століття // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. 2014. Вип. 4. С. 30–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/НауковіззапискиБДПУСеріяФілологічні_науки_2014_4_6
18. Українська мова: енциклопедія / О. О. Тараненко, В. М. Русанівський та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
19. Устінова В. О. Структурно-функціональні компоненти дидактичної моделі структурування змісту гуманітарних дисциплін // Наукові праці ЧДУ ім. Петра Могили. Серія: Педагогіка. 2013. Т. 215, Вип. 203. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_ped_2013_215_203_9
20. Brunt R. J. The influence of the French language on the German vocabulary (1649–1735). De Gruyter, 1983.
21. Duden. Das grosse Fremdwörterbuch / Hrsg. von G. Drosdowski. Mannheim: Dudenverlag, 1998. 1560 S.
22. Duden. Lehnwort. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Lehnwort>
23. DWDS. URL: <https://www.dwds.de/>

24. Guilhaumou J. Sophia Rosenfeld, A Revolution in Language. The Problem of Signs in Late Eighteenth-Century France. Stanford: Stanford University Press, 2001. 410 p.
25. Güll R. Zur Statistik des deutschen Wortschatzes. URL: <https://www.statistischebibliothek.de/>
26. Haugen E. The analysis of linguistic borrowing // Language. 1950. Vol. 26, Nr. 2. S. 210–231.
27. Horn W. Zur Lautlehre der französischen Lehn- und Fremdwörter im Deutschen // Zeitschrift für französische Sprache und Literatur. 1899. Bd. 21. S. 69–83.
28. Johansson K. F. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache // Indogermanische Forschungen. 1893. Vol. 2, no. 1. Pp. 203–204. DOI: <https://doi.org/10.1515/if-1893-0164>
29. Kirkness A. Zur Sprachreinigung im Deutschen. 1789–1871. Tübingen, 1875. Bd. 1–2.
30. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 19. Aufl. Berlin, 1983.
31. König W. Wir können alles. Ausser Hochdeutsch // Sprachreport. 2013. 29(4). S. 5–14.
32. Lehnert M. Der angloamerikanische Einfluss auf die Sprache der beiden deutschen Staaten. Berlin: Akademie-Verlag, 1991. S. 5–20.
33. Munske H. H. Fremdwörter in deutscher Sprachgeschichte: Integration oder Stigmatisierung? // In: Neues und Fremdes... 2001. S. 7–29.
34. Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalischer Wandel / Hrsg. von G. Sticke. Berlin: de Gruyter Verlag, 2001. 388 S.
35. Nicklas T. Die deutsche Sprache in Frankreich, mit besonderer Berücksichtigung des Elsass – ein historisches Thema und seine aktuellen Ableitungen // Linguistica. 2020. Vol. 60. Pp. 349–359.
36. Öhmann E. Der französische Einfluss auf die deutsche Sprache im Mittelalter // Neuphilologische Mitteilungen. 1931. Vol. 32, No. 4. Pp. 195–220. JSTOR.

37. Polenz P. von. *Deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart*. Berlin/New York: De Gruyter, 2009. 240 S.
38. Rash F. J. *French and Italian lexical influences in German-speaking Switzerland (1550–1650)*. Berlin: De Gruyter, 1989.
39. Richter E. *Fremdwortkunde*. Leipzig: B.G. Teubner, 1919.
40. Römer Ch., Matzke B. *Lexikologie des Deutschen: Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2005. 218 S.
41. Schippan T. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen, 1992.
42. Schultz J. *Twentieth Century Borrowings from French to English: Their Reception and Development*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2012. 590 p.
43. Volland B. *Französische Entlehnungen im Deutschen: Transferenz und Integration auf phonologischer, graphematischer, morphologischer und lexikalisch-
semantischer Ebene*. Tübingen, 1986.

ZUSAMMENFASSUNG

Die gewählte Thematik ist dem Phänomen der französischen Entlehnungen in der deutschen Sprache gewidmet, das als Ergebnis einer jahrhundertelangen Interaktion zwischen zwei führenden europäischen Kulturen entstand. Die Aktualität des Themas ergibt sich aus den gegenwärtigen Globalisierungs-, Kultur- und gesellschaftspolitischen Prozessen, die die Intensivierung der sprachlichen Wechselbeziehungen fördern. Die Untersuchung französischer Lexeme im Deutschen ermöglicht ein tieferes Verständnis der Prozesse sprachlicher Evolution, der Adaptationsmechanismen und der Veränderungen im Wortschatz der Rezipientensprache.

Die theoretische Grundlage der Arbeit bilden die Forschungen von Linguist:innen wie Oleksandr Dziuba, Andrij Bilezkyj, Werner Betz, Uriel Weinreich, Henriette Walter, Einar Haugen und anderen. Diese Forscher betrachten Entlehnungen als integralen Bestandteil der Sprachentwicklung und betonen deren kulturelle und gesellschaftliche Bedingtheit.

Ziel dieser Arbeit ist die Analyse der historischen Etappen der Aufnahme französischer Lexik ins Deutsche, ihrer Adaptation und ihrer funktionalen Rolle in der heutigen Sprachrealität. Gegenstand ist die funktionale Besonderheit französischer lexikalischer Einheiten in der deutschen Sprache im Hinblick auf deren phonetische, morphologische, semantische und stilistische Eigenschaften. Der Forschungsgegenstand ist das sprachliche Phänomen der Entlehnung als Faktor der Sprachsystementwicklung.

Im Rahmen der Arbeit wurden mehrere Methoden angewendet: die deskriptive Methode (zur Beschreibung des Phänomens der Entlehnung), die kontrastive Methode (zum Vergleich der Prozesse in der französischen und deutschen Sprache), die historisch-etymologische Methode (zur Feststellung der Herkunft und der Wege der Entlehnung) sowie die semantische Analyse (zur Untersuchung von Bedeutungsveränderungen im neuen Sprachkontext).

Die Untersuchung ergab, dass französische Entlehnungen einen bedeutenden Einfluss auf die Entwicklung des deutschen Wortschatzes ausübten, insbesondere in Bereichen wie Kultur, Mode, Küche, Kunst, Politik und Alltagsleben. Sie bezeichnen nicht nur neue Begriffe, sondern bereichern auch die stilistischen Ausdrucksmöglichkeiten der Sprache. Die Analyse zeigte unterschiedliche Grade der Assimilation – von vollständiger Integration bis zur teilweisen Bewahrung originaler Merkmale. Besonderes Augenmerk galt dem Einfluss französischer Affixe auf das deutsche Wortbildungssystem, was eine tiefe sprachliche Integration dokumentiert.

Die Arbeit liefert somit ein vertieftes Verständnis der Dynamik sprachlicher Kontakte und hebt die Bedeutung französischer Entlehnungen für die Entwicklung der deutschen Gegenwartssprache hervor. Zusammenfassend besitzen die Ergebnisse praktischen Wert für die Linguistik, Übersetzungswissenschaft, den Fremdsprachenunterricht sowie für die interkulturelle Kommunikation. Die Arbeit eröffnet neue Perspektiven für weitere Untersuchungen sprachlicher Integration und kultureller Austauschs.

ДОДАТКИ

Словник запозичень:

1. das Abenteuer (фр. aventure) – пригода
2. das Accessoire (фр. accessoire) – аксесуар
3. Adieu (фр. adieu) – прощання
4. die Affäre (фр. affaire) – справа
5. die Allüre (фр. allure) – манера, стиль
6. amoralisch (фр. amoral) – аморальний
7. amour (фр. amour) – кохання
8. die Annonce (фр. annonce) – оголошення
9. der Appetit (фр. appétit) – апетит
10. der Argot (фр. argot) – арго, жаргон
11. die Attitüde (фр. attitude) – ставлення
12. die Audienz (фр. audience) – аудієнція, офіційний прийом
13. die Avantgarde (фр. avant-garde) – авангард
14. azurn (фр. azur) – лазурний
15. die Baguette (фр. baguette) – багет
16. das Ballett (фр. ballet) – балет
17. der Beau (фр. beau) – красень
18. beige (фр. beige) – бежевий
19. die Belle Époque (фр. belle époque) – прекрасна епоха
20. das Billet (фр. billet) – квиток
21. das Billet doux (фр. billet doux) – любовний лист
22. die Bluse (фр. blouse) – блуза
23. der Blouson (фр. blouson) – куртка
24. das Bonmot (фр. bon mot) – дотепний вислів
25. das Bouquet (фр. bouquet) – букет
26. die Boutique (фр. boutique) – бутик
27. der Boulevard (фр. boulevard) – бульвар

28. das Budget (фр. budget) – бюджет
29. das Buffet (фр. buffet) – шведський стіл
30. das Büro (фр. bureau) – офіс
31. das Café (фр. café) – кафе
32. das Carnet (фр. carnet) – нотатник
33. die Carte Blanche (фр. carte blanche) – карт-бланш
34. die Cause Célèbre (фр. cause célèbre) – резонансна справа
35. C'est la vie (фр. C'est la vie) – таке життя
36. die Chance (фр. chance) – шанс
37. die Chanson (фр. chanson) – пісня
38. Chapeau (фр. chapeau) – капелюх, вигук
39. Charmant (фр. charmant) – чарівний
40. der Charme (фр. charme) – шарм
41. der Chef (фр. chef) – шеф
42. Chic (фр. chic) – шик
43. der Chauffeur (фр. chauffeur) – водій
44. das Klischee (фр. cliché) – кліше
45. das Collier (фр. collier) – намисто
46. das Komitee (фр. comité) – комітет
47. das Kompliment (фр. compliment) – комплімент
48. die Konversation (фр. conversation) – розмова
49. die Coquetterie (фр. coquetterie) – кокетство
50. Cordon sanitaire (фр. cordon sanitaire) – санітарний кордон
51. der Coup d'État (фр. coup d'État) – державний переворот
52. der Coup de grâce (фр. coup de grâce) – останній удар
53. die Courage (фр. courage) – мужність
54. die Creme (фр. crème) – крем
55. das Crêpe (фр. crêpe) – млинець
56. das Croissant (фр. croissant) – круасан
57. das Debüt (фр. début) – дебют

58. die Demoiselle (фр. demoiselle) – панночка
59. die Demokratie (фр. démocratie) – демократія
60. der Dernier cri (фр. dernier cri) – останній писк моди
61. das Dessert (фр. dessert) – десерт
62. die Dessous (фр. dessous) – нижня білизна
63. die Diplomatie (фр. diplomatie) – дипломатія
64. das Engagement (фр. engagement) – залучення
65. der Enfant terrible (фр. enfant terrible) – «недитя», «скандаліст»
66. en masse (фр. en masse) – масово
67. en passant (фр. en passant) – мимохідь
68. en vogue (фр. en vogue) – в моді
69. die Entente (фр. entente) – союз
70. der Entrée (фр. entrée) – вхід
71. die Etage (фр. étage) – поверх
72. die Etikette (фр. étiquette) – етикетка
73. die Fabrik (фр. fabrique) – фабрика
74. die Faible (фр. faible) – слабкість, уподобання
75. der Fauxpas (фр. faux pas) – промах
76. das Feuilleton (фр. feuilleton) – фейлетон
77. die Figur (фр. figure) – фігура
78. das Fin de siècle (фр. fin de siècle) – кінець століття
79. die Flöte (фр. fleute) – флейта
80. der Fond (фр. fond) – фон
81. die Fotografie (фр. photographie) – фотографія
82. frisch (фр. frais) – свіжий
83. galant (фр. galant) – галантний
84. die Garage (фр. garage) – гараж
85. der Garçon (фр. garçon) – хлопець, офіціант
86. der General (фр. général) – генерал
87. der Gigolo (фр. gigolo) – жиголо

88. die Glissade (фр. glissade) – глісада (ковзання)
89. das Gourmand (фр. gourmand) – ласун
90. der Gourmet (фр. gourmet) – гурман
91. der Grandseigneur (фр. grand seigneur) – великий пан
92. die Haute Couture (фр. haute couture) – висока мода
93. die Haute Cuisine (фр. haute cuisine) – вишукана кухня
94. die Hommage (фр. hommage) – оммаж
95. das Hors d'œuvre (фр. hors d'œuvre) – закуска
96. das Hotel (фр. hôtel) – готель
97. die Idee (фр. idée) – ідея
98. die Impression (фр. impression) – враження
99. die Information (фр. information) – інформація
100. das Ingenieur (фр. ingénieur) – інженер
101. die Intrigue (фр. intrigue) – інтрига
102. die Jalousie (фр. jalousie) – жалюзі
103. je ne sais quoi (фр. je ne sais quoi) – «щось невловиме»
104. die Jeunesse dorée (фр. jeunesse dorée) – золоті молоді
105. das Journal (фр. journal) – журнал
106. jung (фр. jeune) – молодий
107. das Kabarett (фр. cabaret) – кабаре
108. das Kabinett (фр. cabinet) – кабінет
109. der Kavalier (фр. chevalier) – кавалер
110. das Laisser-faire (фр. laisser-faire) – невтручання
111. die Lanze (фр. lance) – списа, ланцет
112. larmoyant (фр. larmoyant) – слізливий
113. L'art pour l'art (фр. L'art pour l'art) – мистецтво заради мистецтва
114. das Liaison (фр. liaison) – зв'язок
115. lila (фр. lilas) – бузковий
116. die Literatur (фр. littérature) – література
117. die Livree (фр. livrée) – ліврея

118. der Luxus (фр. luxe) – розкіш
119. die Madame (фр. madame) – мадам
120. die Maisonette (фр. maisonette) – мансарда
121. das Malaise (фр. malaise) – нездужання
122. das Malheur (фр. malheur) – нещастя
123. die Mamsell (фр. mamsell) – панянка
124. das Mannequin (фр. mannequin) – манекен
125. der Mantel (фр. mantel) – плащ
126. die Matinee (фр. matinée) – ранковий виступ
127. die Mayonnaise (фр. mayonnaise) – майонез
128. das Menü (фр. menu) – меню
129. das Metier (фр. métier) – ремесло
130. das Milieu (фр. milieu) – середовище
131. die Misere (фр. misère) – біда
132. die Mode (фр. mode) – мода
133. Mon Dieu (фр. Mon Dieu) – Боже мій
134. der Monsieur (фр. monsieur) – пан
135. die Motivation (фр. motivation) – мотивація
136. die Mousse (фр. mousse) – мус
137. der Nippes (фр. nippes) – дрібнички
138. das Niveau (фр. niveau) – рівень
139. Noblesse oblige (фр. Noblesse oblige) – благородство зобов'язує
140. die Nonchalance (фр. nonchalance) – байдужість
141. die Nouvelle Cuisine (фр. nouvelle cuisine) – нова кухня
142. offiziell (фр. officiel) – офіційний
143. der Onkel (фр. oncle) – дядько
144. die Oper (фр. opéra) – опера
145. die Operation (фр. opération) – операція
146. orange (фр. orange) – помаранчевий
147. die Ordnung (фр. ordre) – порядок

148. der Page (фр. page) – паж
149. das Palais (фр. palais) – палац
150. der Palast (фр. palais) – палац
151. die Parade (фр. parade) – парад
152. das Parfüm (фр. parfum) – парфуми
153. die Partie (фр. partie) – партія
154. Passé (фр. passé) – минуле
155. das Passepartout (фр. passepartout) – універсальний ключ
156. die Patrouille (фр. patrouille) – патруль
157. das Pendant (фр. pendant) – антураж
158. der Perron (фр. perron) – підйомна платформа
159. die Petits Fours (фр. petits fours) – дрібні кондитерські вироби
160. die Pointe (фр. pointe) – суть, кульмінація
161. die Polizei (фр. police) – поліція
162. die Politik (фр. politique) – політика
163. die Pommes Frites (фр. pommes frites) – картопля фри
164. das Portemonnaie (фр. portemonnaie) – гаманець
165. die Pose (фр. pose) – поза
166. das Potpourri (фр. pot pourri) – мішанина
167. der Preis (фр. pris) – слава, цінність, приз
168. das Prestige (фр. prestige) – престиж
169. das Prélude (фр. prélude) – прелюдія
170. das Prêt-à-porter (фр. prêt-à-porter) – готовий одяг
171. priester (фр. prêtre) – священик (адаптація)
172. die Poularde (фр. poularde) – тушка курки
173. die Qualität (фр. qualité) – якість
174. das Quartier (фр. quartier) – квартал
175. die Quiche (фр. quiche) – киш
176. das Rechaud (фр. réchaud) – підігрівач
177. das Referendum (фр. référendum) – референдум

178. das Regime (фр. régime) – режим
179. renommieren (фр. renommer) – реномінований, прославлений
180. das Rendezvous (фр. rendez-vous) – зустріч
181. das Restaurant (фр. restaurant) – ресторан
182. die Revolution (фр. révolution) – революція
183. die Revue (фр. revue) – ревію
184. das Revirement (фр. revirement) – зміна курсу
185. das Rouge (фр. rouge) – рум'яна
186. die Sabotage (фр. sabotage) – диверсія
187. das Savoir-vivre (фр. savoir-vivre) – уміння жити
188. die Serviette (фр. serviette) – серветка
189. die Silhouette (фр. silhouette) – силует
190. die Soirée (фр. soirée) – вечірка
191. das Soufflé (фр. soufflé) – суфле
192. der Tanz (фр. danse) – танець
193. die Tapisserie (фр. tapisserie) – гобелен
194. das Tête-à-tête (фр. tête-à-tet) – тет-а-тет
195. die Tour (фр. tour) – тур
196. der Tourist (фр. touriste) – турист
197. die Tournee (фр. tournée) – турне
198. die Tradition (фр. tradition) – традиція
199. transpirieren (фр. transpirer) – пітніти
200. der Trottoir (фр. trottoir) – тротуар
201. das Turnier (фр. tournoi) – турнір
202. violett (фр. violet) – фіолетовий
203. vis-à-vis (фр. vis-à-vis) – навпроти
204. voilà! (фр. voilà!) – ось
205. à la carte (фр. à la carte) – за меню
206. à la mode (фр. à la mode) – по моді
207. à propos (фр. à propos) – до речі